

TÜRK-İS

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI

KONFEDERASYONU YAYIN ORGANI

Mart : 1986

Sayı : 198

Sanayi ve Ticaret Bakanı Aral, Hürriyet'e açıkladı.

● Tüp facialarının yüzde 80'i gelecekteki tüp bölgelerinde görüldüğü için sık sık kalite kontrolüne tabi tutulmalı ve kalite kontrolüne dikkat!

Bozuk mala, ekra

Tüketici Çaresiz

3 tütünden biri 'bomba'

ZEHİRLENİYORUZ

● **"Kalitesiz" mal üretenle için "kara liste" hazırla**

● **Kullandığımız her 3 tüpten biri kontrolsüz**

● **Evlerde 10 milyon bomba tüp var**

● Geçmiş üçte birinde fazla "kursunsuz vakat" için, Türkiye'de, arabacıların ve kursun miktarı, dün 10 kere

● Kaç aldatılıyor
Öte yandan, eksik doldurulan tüpler nedeniyle kalite kontrolüne dikkat çeken Kemal Yaşar,

● Tehlike ile iç içeyiz...

Türk-İş Genel Sekreteri Şide, Alman Gazeteci ve İşverenleri Hey'eti ile yaptığı görüşmede sorulan cevaplandırdı.

Şide; Alman gazeteci ve işverenleri hey'eti ile görüştü

- **ŞİDE, TÜRKİYE'DE SENDİKACILIK HAREKETİYLE İLGİLİ OLARAK ALMAN GAZETECİ VE İŞVERENLERİNİN SORULARINI CEVAPLANDIRDI.**

Türk-İş Genel Sekreteri M.Sadık Şide, Federal Almanya'da Türkiye'ye gelen gazeteci ve işverenlerden oluşan 22 kişilik

bir grubu kabul ederek kendileriyle bir süre görüştü.

Türkiye'de toplu sözleşme düzeni, Hükümetin işçi sorunlarına yaklaşımı, ekonomik politika karşısında Türk-İş'in görüşü, Türk işçilerinin AET ülkelerinde serbest dolaşımı, 1982 Anayasasının işçi hakları üzerindeki etkileri konularında soruları cevaplandıran Şide, bugünkü hükümetin felsefesinden işçinin yarar görmesine imkan olmadığını belirterek, "Hükümetin seçtiği ekonomik model konusunda anlaşmazlığımız var. Bizim asil şikayetimiz, Hükümetin sorunlarımıza karşı umursamaz tavrıdır" dedi.

Şide, 1986 Yılında yaklaşık 700 bin işçi için toplu iş sözleşmelerinin de yapılacağını hatırlatarak, "Son iki yılda Hükümetin müdahalesi sonucu alınabilen toplu sözleşme zamları, enflasyonun çok altında kalmış ve işçi ücretlerinde reel gerileme giderek büyük boyutlara ulaşmıştır" dedi.

Karma ekonomiyi benimsediklerini, kamu ve özel sektörün bu model içinde görevlerini eksiksiz yapabildiklerini belirten Sadık Şide, AET ülkelerinde Türk işçilerinin serbestçe dolaşımının insanlık hakkı olduğunu, AET anlaşmasından doğan hakkın da bunu gerektirdiğini söyledi ve "Anayasa'dan kaynaklanan sıkıntıların normal parlamenter sistem içinde giderilmesi mümkündür. Geçmişte işçi haklarının kötüye kullanıldığını gösteren bazı örnekleri genelileştirmek doğru değildir" dedi.

Almanya'dan gelen 22 kişilik hey'etten bazı gazeteci ve işveren temsilcileri görülüyor.

Devlet Bakanı Mesut Yılmaz ile Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz çeşitli sorunları görüştüler.

Devlet Bakanı Yılmaz ile Türk-İş Genel Başkanı Yılmaz işçi sorunları üzerinde görüşüler

Devlet Bakanı Mesut Yılmaz, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ı makamında ziyaret ederek, bir süre görüştü.

Türk-İş'in çalışma hayatıyla ilgili Yasa ve Anayasa değişikliği istekleriyle ilgili olduğu öğrenilen görüşmede, Türk-İş Genel Başkanı Yılmaz'ın sendikacılık hareketinin karşı karşıya bulunduğu sıkıntıları anlattığı, Hükümetin bu sıkıntıların bertaraf edilmesi için duyarlı davranmadığını söylediği açıklandı.

Devlet Bakanı Mesut Yılmaz, çalışma hayatında barış ve huzurun sürekli kılınması, için, Türk-İş'in değişiklik önerileri üzerinde hassasiyetle durulduğunu ve çalışmaların sürdürüldüğünü söyledi.

Görüşme yaklaşık 1 saat sürdü.

Titiz'in Asgari Ücret altında işçi çalıştırılacağı sözleri büyük tepki yarattı

Devlet Bakanı Mustafa Tınaz Titiz, istihdam yaratmak amacıyla asgari ücretin altında işçi çalıştırılabileceğini açıklayınca, işçi çevresinde büyük tepki meydana geldi.

Titiz'in "Halen bazı işverenlerin asgari ücretin altında işçi çalıştırdığı" yolundaki sözleri ise, Türk-İş ve sendika liderlerinin ağır eleştirilerine yol açtı.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, böyle bir ifadenin yasaları uygulamakla görevli Hükümetin Devlet Bakanı tarafından söylenmesini kınarken, "Madem ki asgari ücretin altında işçi çalıştıran işverenlerin varlığı biliniyor, neden gerekli tedbirler alınmıyor. Yasadışı davranışlar himaye görüyorsa, bunun sonunu almak mümkün olmaz ve kimse yasadışı eylemleri kınama hakkını kendinde göremez" dedi.

Yılmaz, Asgari ücretin altında işçi çalıştırılmasına geçilmesi halinde, Türk-İş'in artık yasalar çerçevesinde eylemlerini sürdürmesinin sözkonusu olamayacağını, yasalara uyma zorluğunun sadece kendilerinden beklenemeyeceğini de bildirdi.

DGB İLE İLİŞKİLER

Türk-İş ile DGB Sürekli İşbirliği Komisyonunun Münih'te yaptığı toplantıdan bir görünüş.

DGB ile ilişkilerde sıcaklık

- TÜRK-İŞ GENEL MALİ SEKRETERİ ERGÜN, GENEL TEŞKİLATLANDIRMA SEKRETERİ BALABAN, 1. BÖLGE TEMSİLCİSİ GÜVENÇ, SOSYAL GÜVENLİK UZMANI TEKMAN, DIŞ İLİŞKİLER MÜDÜR YARDIMCISI ALBAYRAK'TAN OLUŞAN HEY'ET, TÜRK İŞÇİLERİYLE DE GÖRÜŞTÜLER.

TÜRK-İŞ İLE DGB SÜREKLİ İŞBİRLİĞİ KOMİSYONU MÜNİH'TE TOPLANDI

4-5 Aralık 1985 tarihlerinde İstanbul'da yapılan Türk-İş/DGB görüşmelerinin ikincisi, 23-29 Mart 1986 tarihlerinde Münih'te yapıldı.

"Sürekli Türk-İş/DGB Komisyonu" çalışmalarının ikincisine, Türk-İş Genel Mali Sekreteri Ömer Ergün, Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Orhan Balaban, Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi Vahap Güvenç, Dış İlişkiler Müdür Yardımcısı Derviş Albayrak ve Sosyal Güvenlik Uzmanı Osman Nuri Tekman katıldılar.

Federal Almanya İşçi Sendikaları Birliği (DGB) adına Yönetim Kurulu üyesi Siegfried Bleicher, Yabancı İşçiler Dairesinden Karl-Heinz Goebels, Dış İlişkiler Uzmanı Herald Simon, Türk İşçileri Bürosu sorumlusu Sırrı Mete Atsu'nun katıldığı toplantıda, Türk-İş/DGB ilişkileri yanı sıra, Federal Almanya'daki Türk işçilerinin sorunları ele alındı.

Türk-İş heyeti, bu toplantı öncesinde Berlin, Hamburg, Düsseldorf, Köln, Bonn, Mannheim ve Münih'te Türk işçileriyle toplantılar düzenlediler.

İşyeri işçi temsilcilerinin katıldığı bu toplantılarda, işçilerimizin sorunları tebit edilerek DGB ile yapılacak toplantı için bilgiler alındı.

Türk-İş/DGB Komisyonu çalışmalarından sonra yayınlanan ortak bildiriye ise Türk işçi çocuklarının eğitimine büyük önem verildiği açıklanarak, şu görüşlere yer verildi:

— "Almanya Federal Cumhuriyetinde yaşayan Türk gençlerinin eğitim şanslarını artırmak, Türk toplumunun sağlıklı bir uyum içerisinde yaşamını sürdürebilmesi için temel koşuldur.

— Aynı toplum içerisinde yaşadıklarına göre Türk gençleri de Alman gençleri gibi eşit öğrenim ve meslek eğitimi şansına sahip olmalıdırlar. Bu amaçla DGB yetkili makamlara karşı yürüttüğü girişimlerini bundan böyle de daha ağırlık vererek sürdürecektir.

— F.Almanya'da meslek öğretme işyerlerini yeterli düzeyde olmaması, Türk gençlerinin mesleksiz kalmaya sürüklemeli, yeni olanaklar yaratılarak meslek öğrenilecek işyeri bulamayan bu gençler sokaktan kurtarılmalıdır.

— Bu nedenle DGB ve TÜRK-İŞ özellikle Türk gençlerinin de meslek öğrenebilmeleri için Federal Hükümet ile işverenlere çağrıda bulunarak üstlerine düşen görevi yerine getirmelerini ve meslek öğretme işyerlerini açmalarını beklemektedirler.

— Bunun dışında DGB ile TÜRK-İŞ Türk işçileri, aile üyeleri ve gençlerine ortaklaşa açacakları bir kampanya ile F.Almanya'daki öğrenim olanakları ve öğrenim yasaları konusunda uyaracaklardır.

— Yetişen Türk gençlerinin F.Alman toplumuna uyum sağlayabilmelerinin tek yolu vasıflı bir meslek öğrenmekten geçmektedir.

— Gündemde 1986 yılında yürürlüğe giren vergi indirimi yasası da ele alındı. DGB'nin girişimleri sonucu bazı olumlu değişimler olduysa da ailesi ile çocukları Türkiye'de yaşayan Türk işçileri açısından farklı vergi uygulamasının tamamen ortadan kaldırılmadığı saptandı. TÜRK-İŞ ile DGB bu tür ayrıcalıklı uygulamalara karşı çıktıklarını vurguladılar.

— DGB ile TÜRK-İŞ Türk işçileri ile aile üyelerinin özendirici önlemler adı altında baskı yapılarak geriye dönüğe zorlanmasına karşı çıktıklarını ve geriye dönüşün bireylerin istemine bırakılmasını uygun gördüklerini bir kez daha ısrarla vurguladılar. DGB geçen dönemde olduğu gibi gelecekte de bu tutumunu ısrarla yürüteceğini bir kez daha açıkladı.

— F.Almanya'daki küçük bir azınlıktan kaynaklanan ve Türklere dönüşük gelişen olaylarında tartışıldığı komisyon toplantısında, DGB ile TÜRK-İŞ yabancı sorununun hassas bir konumu olduğunu hatırlatarak, siyasal çıkarlar için istismar edilmesini, F.Alman politikacıardan istemektedir. Türk işçilerinin sağduyusuna da seslenen iki kuruluş, provokasyona gelmemelerini, siyasal istemleri nedeniyle konuyu istismar etmek isteyen bazı aşırı ve bölücü eylemlerin kışkırtmalarına gelmemelerini beklemektedirler.

— Komisyon F.Almanya'da faaliyet gösteren ve her iki uçta bulunan Türklere arasındaki aşırı akımlar hakkında karşılıklı bilgi vererek görüştü. Küçük bir azınlıktan oluşan bu aşırı uçların Türklere ile Almanların barış ve uyum içinde birarada yaşayabilmelerine önemli bir engel niteliği tasıdığına görüş birliğine vardılar. TÜRK-İŞ ve DGB Türk işçilerin bu tür eylemlerin aleti olmamaları için uyarılmaktadır. Bu tür aşırı akımların Türkiye'deki demokratik gelişmeye büyük bir engel teşkil ettiği görüşünde iki kuruluş birleşmektedir.

— Bedelli Askerlik sorununun da ele alındığı komisyon toplantısında taraflar konuya bir çözüm getirilmesi gereği üzerinde birleştiler. Türkiye'deki bedelli askerlik uygulamasını doğru bulmadıklarını belirten TÜRK-İŞ yetkilileri, sorunu Türkiye'de Hükümete götüreceklerini belirttiler.

— Kesin dönüş yapan Türk işçileri ve aile üyelerinin sorunlarının da ele alındığı komisyon toplantısında, özellikle çocukların okul sorununun büyük bir önem taşıdığına taraflar birleştiler. Kesin dönüş yapmış veya anne ve babaları halen Yurtdışında yaşayan 1726 işçi çocuğunun Anadolu Liselerinde eğitim gördükleri ve bu okullarda ne öğretmen ne de eğitim araç ve gereci açısından yeterli eğitim olanağı bulunmadığı taraflarca saptandı. Almanca eğitim olanağı hiç bulunmayan çocukların sorunlarının daha da büyük olduğu vurgulandı. DGB, F.Almanya'dan öğretmen gönderilmesi konusunda çaba sarfedeceğini açıklarken, TÜRK-İŞ de Türkiye'de gerekli girişimleri yapacağını bildirdi.

— TÜRK-İŞ heyeti, F.Almanya Cumhuriyeti'nin uygulamakta olduğu vize uygulamasından doğan sorunları ve F.Alman dış temsilciliklerinin katı tutumunu dile getirdi. Bu açıklamaları anlayışla karşılayan DGB, F.Alman Anayasasının aile bütünlüğüne büyük bir önem verdiğini hatırlatarak, aynı ilkenin Türk işçileri ve aile üyeleri içinde geçerli olduğunu belirtti. Ailelerin birleşmesinin kolaylaştırılması açısından Türk işçileri ve aile üyeleri için vizenin kaldırılmasını sağlama yönünde DGB gerekli girişimler yapacağını bildirdi."

TEKSİF, "12 EYLÜL 1980 SONRASI TÜRK-İŞ, ADLI BROŞÜR YAYINLADI

TEKSİF Sendikası, "12 Eylül 1980 Sonrası Türk-İş" adlı bir broşür yayınlamaya, işçi kuruluşlarına gönderdi.

12 Eylül 1980 askeri müdahalesi sonrasında Türk-İş'in çalışmalarının kronolojik dökümü mü yapılan broşürde, işçi hareketinin karşı karşıya olduğu çıkmazlar ve buna karşılık Türk-İş'in çalışmalarından alınan sonuçlar sıralanıyor.

20 bin adet basılan TEKSİF eğitim programlarında da kursiyerlere ders olarak anlatılan "12 Eylül Sonrası Türk-İş" broşürünün büyük ilgi gördüğü bildirildi.

Rüçhan Işık, ILO Türkiye Temsilciliğine getirildi

Çalışma Bakanlığı Eski Müsteşarlarından, iş hukuku öğretim üyesi Prof.Dr. Rüçhan Işık, kısa adı ILO olan Uluslararası Çalışma Teşkilatı Türkiye Direktörlüğüne getirildi.

Gerek müsteşarlık yaptığı sürede, gerekse öğretim üyeliği görevini sürdürürken ülkemizde çağdaş işçi haklarının savunuculuğunu yapmış olan Rüçhan Işık, ILO'daki görevine atandıktan sonra TÜRK-İŞ Genel Merkezini ziyaret ederek, Genel Başkan Şevket Yılmaz ve Genel Sekreter M.Sadık Şide ile ayrı ayrı görüşmeler yaptı.

TÜRK-İŞ Dergisi, hür sedikacılık ilkelerine gönülden bağlı olan ve bu konuda değerli çalışmaları bulunan Rüçhan Işık'ın yeni görevinde de başarılı olmasını diler.

PROF.İŞİK'İN BİYOGRAFİSİ

25 Şubat 1936 yılında doğan Rüçhan Işık, 1955 yılında girdiği Ankara Hukuk Fakültesinden 1959'da mezun olduktan sonra, Amerika Birleşik Devletlerinde ve Londra'da iş hukuku üzerinde doktora yaptı. 1973-75 yılları arasında ise, Münih Üniversitesinde göçmen işçilerin sorunlarına iliş-

kin çalışmalar sonrası sertifikalı oldu.

1971-1972 arasında Çalışma Bakanlığı Müsteşarlığı görevinde bulunan Rüçhan Işık, daha sonraki yıllarda TRT Yönetim Kurulu Üyeliği ve Ankara Üniversitesi Rektör Yardımcılığında bulundu.

Ankara Hukuk Fakültesinde (1962-1969) yılları arasında Asistan Profesör 1969-1976 yılları arasında da Assosiyat Profesör ünvanlarını alan Rüçhan Işık, 1976 tarihinde aynı fakültede İş Hukuku Kürsüsü Profesörlüğüne yükseldi.

Evli olan Prof. Işık'ın iki oğlu var.

1986'DA 4051 İŞYERİ İÇİN 700 BİN İŞÇİ ADINA TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ YAPILACAK

Türk-İş Araştırma Bürosu tarafından, bağlı sendikalarından alınan bilgilere göre yapılan araştırma sonucunda, 1986 yılında 4051 işyerinde çalışan 700 bin işçi adına toplu iş sözleşmesi yapılacağı belirlendi.

Türk-İş Yönetim Kurulu tarafından konuyla ilgili olarak basına yapılan açıklamada, "1986 Yılı'nın enflasyon oranının en iyimser rakamla yüzde 40 olacağı" hatırlatılarak, "Hükümetin yüzde 30 ücret artışından söz etmesiyle, işçiler yine mağdur edilmek istenmektedir" denildi.

Toplu sözleşme müzakerelerinde, hükümetin tesbit ettiği ücret artışının kabul edilmemesi halinde, yasal prosedür gereği uyuşmazlığın Yüksek Hakem Kuruluna götürüldüğü de hatırlatılan açıklamada, "Yüksek Hakem Kurulu'nun işçi haklarına bakış tarzı bilindiği için konunun bu Kurul'da görüşülmesinin sakıncaları daha az değildir" denildi.

Türk-İş Genel Başkanı Yılmaz, MPM Genel Kurulunda konuşurken görülüyor.

MPM Genel Kurulu Yapıldı

- Türk-İş Genel Başkan Danışmanı Gültekin Özdemir MPM Başkanlığına Seçildi

Kısa adı MPM olan Milli Prodüktivite Merkezi'nin 25. Genel Kurulu, 28 Mart Cuma günü Ankara'da toplandı.

İşçi İşveren, Hükümet, Üniversite, Odalar Birliği, Ziraat Odaları ve diğer bilimsel kuruluşları temsilen 205 delegenin katıldığı Genel Kurulda yapılan seçimler sonunda, Av.Gültekin Özdemir, Nazım Düzenli, Eyüp Sami Uslu, Dr.Nazmi Demir, Saadettin Özbezyen ve Ali Coşkun, MPM Yönetim Kurulu Üyeliklerine getirildiler.

Daha sonra kendi aralarında görev bölümü yapan MPM Yönetim Kurulu, TÜRK-İŞ Genel Başkanlık Danışmanı Av.Gültekin Özdemir'i Başkanlığa seçti.

MESAJLAR

TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri ve MPM Yönetim Kurulu Eski Başkanlarından Kaya Özdemir'in yönetiminde yapılan Genel Kurula bir mesaj gönderen Cumhurbaşkanı Kenan Evren, çalışmalarda başarılar diledi. Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyeleri Nurettin Ersin ve Nejat Tümer, Başbakan Turgut Özal ve bazı bakanlar da Genel Kurula gönderdikleri mesajlarda iyi dileklerini belirttiler.

Cumhurbaşkanlığı Danışmanı Bedrettin Demirel, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Metin Emiroğlu ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemli'nin de izledikleri Genel Kurulu bir konuşmayla açan MPM Yönetim Kurulu Başkanı Saadettin Özbezyen, Merkezin çalışmaları konusunda ayrıntılı bilgiler verdi.

ŞEVKET YILMAZ'IN KONUŞMASI

Daha sonra işçi kesiminin görüşlerini dile getiren TÜRK-İŞ Genel Başkanı Şevket Yılmaz ise, Merkezin bugüne kadar önemli görevler ifa ettiğini söyledi. Çalışanlara daha iyi ekonomik imkanlar verilmesi halinde bu kuruluşun Türkiye'deki üretimin verimliliğine dönük araştırma, eğitim ve danışmanlık hizmetlerindeki etkisinin artacağından sözetti.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Şevket Yılmaz, 580 Sayılı kanun gereğince MPM Yönetim Kurulunun hükümet, işçi ve işveren üçlüsünden oluşmasının zaruretine değinerek sözlerini şöyle sürdürdü:

"Geçen yıl burada konuşurken, kanunda gerekli değişiklik yapılmadığı takdirde, bir daha bu toplantıya katılmıyacağımızı açıklamıştım. Bildiğiniz gibi, sendikalar kanunundaki bir madde yüzünden, profesyonel sendikacılar MPM Yönetim Kurulunda görev alamayınca, kanunun öngördüğü üçlü yapı sözde kalıyor ve işçiler temsil edilemiyor. Bu maddenin acilen değiştirilmesini istemiştik ve bize söz verilmesine rağmen, hala yapılmadı. Ancak, hükümetin bu yolda bir kanun tasarısı hazırlama çalışmalarına başladığını öğrenmemiz üzerine, bu genel kurula da katılıyoruz. Ve ümit ediyoruz ki, bu değişiklik kısa sürede tamamlansın. O zaman, tabii ki kanunun gereğini yerine getirme açısından yeniden huzurunuzla geleceğiz."

Diğer kesimler adına yapılan konuşmalardan sonra, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemli de hükümet adına söz istedi.

Hükümet olarak MPM'nin daha güçlü çalışmalar yapması için gereken işlemlerin yapıldığına işaret eden Kalemli, 580 sayılı kanunda değişiklik yapılması için hazırlığa başlandığını söyledi. Kalemli de, MPM'de üçlü yapının bozulmamasından yana olduklarını vurguladı.

Yapılan diğer eleştirilerden sonra, komisyon raporları müzakere edildi ve seçimlere geçildi.

Türk-İş Genel Başkan Danışmanı Gültekin Özdemir Yönetim Kurulu Başkanlığına seçildi.

EKONOMİ

ENFLASYON KARŞISINDA İŞÇİ ÜCRETLERİ NE DURUMDADIR ?

M.Sadık ŞİDE

Türk-İş Genel Sekreteri

"İşçi Ücretleri, Enflasyon Sebebidir" diyebilen vatandaşların bu peşin yargılarını cevaplayabilmek ve konuya açıklık getirmek için özellikle "işçi ücretlerinin durumu" açıklığa kavuşturulmalıdır. Bunun için de yaşanan bazı gerçeklere değinmek istiyorum. Şöyle ki,

- Aralık 1983'den bu yana Yurdumuzda tüm düzenlemeler, tüm ekonomik kararlar iktisaden güçlü durumda olanlar için yapılmaktadır.
- İzlenen bu politika ile Türkiye, Dünya'da gelir dağılımı en bozuk ülkelerin arasına girmiştir. Yurdumuzda nüfusun en yoksul yüzde 20'sinin Milli gelirden aldığı pay yüzde 3.5'tur. Nüfusun en yüksek gelirli yüzde 20 si ise milli gelirin yüzde 56.5'ünü götürmektedir. Nüfusun en alt ve en üst kesimleri arasında bu açıdan 16 kat fark vardır.
- Ülkemiz'de yaratılan toplam gelirin üretim faktörleri arasındaki bölüşümü çalışanlar aleyhinedir. Devlet Planlama Teşkilatının 1980 Programına göre, ücretliler 1970 yılında yaratılan gelirden yüzde 21.2 oranında pay alırken, bu 1979'da yüzde 16.8'e düşmüştür.
- Sosyal Sigortalar Kurumu verilerine göre işçi ücretleri son beş yılda yüzde 33.3 oranında gerilemiştir. İşçi ücretlerinin durumu, bugünkü iktidar açısından, yabancı sermayenin celbedilmesini sağlayacak bir unsurdur. Cumhuriyet tarihinde ilk defa bir Hükümet ücretlerin düşüklüğü ile övünebilmektedir.
- Hükümet bu tarihe kadar şöyle bir yol izlemiştir: Toplu iş sözleşmeleri başlamadan önce, sözleşmelerin geçerli olacağı yıl için belirlenen enflasyon oranı ilan edilmekte, bunu gerçekleştirmekteki kararlılık vurgulanmakta, "ücretlere yapılacak zam bu oranın üstünde olacaktır" denilmekte, daha sonra bunun tamamen aksi yapılmaktadır.

Yıllar itibariyle hedeflenen enflasyon, gerçekleşen enflasyon ve zam oranları hatırlanacağı üzere şöyle tahakkuk etmiştir.

	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Hedeflenen Enflasyon %	—	—	25	20	25	25
Gerçekleşen Enflasyon %	107,2	36,8	25,2	30,6	52	47
Zam Oranları %	70	28	25	22	29	27

Tablodan izleneceği gibi, işçi ücretleri enflasyon oranının çok altında kalmıştır. İşçi ücretlerinin enflasyon sebebi olması değil, enflasyonun ücretleri erittiği vakası bir gerçektir.

- Hükümet her yıl başında "ortalama" ücretler konusunda gerçek dışı bilgi verme yolunu seçmiştir. Örneğin Hükümet 1984 yılında çıplak ücret ortalamasının net 75 bin lira olduğunu, Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nca yüzde 27 net artış sağlandığını, ücret ortalamasının net 95 bin liraya ulaştığını ilan etmiştir. Bu gerçek dışı tesbitleri TÜRK-İŞ değil, kontrolleri altındaki Devlet Planlama Teşkilatı bile yalanlamıştır. DPT verilerine göre kamu kesiminde çalışan bir işçinin eline ortalama olarak 1984 yılında net 48,087 TL geçmektedir. DPT'nin 1985 rakamı ise 63.884 liradır. TÜRK-İŞ'e göre ise DPT rakamları da yanıltıcıdır. TÜRK-İŞ'in tesbitleri 1984'de net ortalama ücretin 33,369 TL, 1985'de ise 43,923 TL olduğunu ortaya koymaktadır.
- İşçi yıllardır kayıp içindedir ve önlem alınmadığı için bu kayıp giderek büyümektedir. Kaldı ki, bize göre, bu kaybı önlemekle ödevli olanlar da, bugün muhalefette bulunanlar değil, ortadirek edebiyatı ile fakir fukaradan oy alıp, tüm kaynakları bir avuç iktisaden güçlünün emrine tahsis edenlerdir. Sorunun temelinde ekonomik tercihler, Anayasanın "sosyal devlet" anlayışının tahrip edilmiş olması, Türkiye'nin yapısal sorunlarının yapısal önlemlerle ele alınması gibi çıkmazlar yatmaktadır. Enflasyona işçi ücretlerindeki artışların sebep olmadığına açık seçik anlaşıldığı bu günlerde, "kaynak" aramak değil, kaynak dağılımındaki çarpıklıkları ortadan kaldıracak önlemler geliştirmek gerekmektedir. Kaynak vardır... Bunun gibi, işçi hak ve özgürlüklerinin önündeki engellerin ortadan kaldırılması da birinci derecede önem taşımaktadır. Muhalefet partilerinin bu alanda yapabileceği çok şey vardır.
- Enflasyonda başarısızlık... Sebebi işçi ücretleri! İşsizlikle mücadelede etkin hiçbir önlem alınmaması sebebiyle çığ gibi büyüyen işsizlik... Sebebi işçi ücretleridir." Bu yakıştırmalara artık Türkiye'de inanan tek kişi kalmamıştır. Bu ve benzeri propagandalar iflas etmeye mahkumdur. Bugün bunları söyleyenler, gerçekte sadece kendilerini aldatmaktadır. Kimsenin aldanmadığı bir gelişme ise apaçık ortadadır. Türkiye Hükümetine göre sözde büyümektedir... Öyle bir büyüme (!) ki, çalışan tüm kesimler, işçiler, köylüler, memurlar, emekliler, kısacası iktisaden güçsüz çoğunluğun her geçen gün fukaralaştığı bir büyüme... İşçi ücretlerine yüklenmekle bu gerçeğin gözden kaçacağına inananlar, sadece kendilerini aldatmaktadır. Bu yolu seçenler, hiç kuşkusuz bunun sonuçlarına da katlanacaklardır.

DEMOKRASİ VE SENDİKACILIK

Hür sendikacılık hareketi bilindiği üzere ancak hür demokrasilerde daha doğru bir deyişle çok partili siyasi demokrasilerde gelişir, güçlenir ve demokrasiye işlerlik kazandırmada etkili rol oynar. Batılı manada demokrasiler katılımcı demokrasilerdir. Demokrasilerin halkın kendi kendisini idare etme sanatı olduğu bilindiğine göre bu sanatın icrasında geliştirilmiş yeni faktörler dikkati çekmekte ve endüstriyel demokrasinin siyasi demokrasi ile bütünleştiği ülkelerde gerçek demokrasiden, kalıcı ve sürekli demokrasiden söz edilebilmektedir. Ülkemizde çok partili siyasi demokrasinin geçirdiği çeşitli bunalım ve buhranlar zaman zaman inkıtalara sebebiyet vermekte, bu inkıtalarda hakları ve özgürlükleri kısıtlamaya ve bazı yasal çıkmazlara neden olmaya devam etmektedir.

Çok çeşitli zamanlarda belirttiğimiz gibi Türkiye 12 Eylül'den önce yönetim bakımından tam bir çıkmaza girmiş, parlamento işlerliğini kaybetmiş, devletin gücü tahrib edilmiş, anarşi ve terör ülkenin kaderine hakim hale getirilmişti. 12 Eylül'de müdahale üzüntü ile belirtelim ki kaçınılmazdı ve kaçınılmaz olan müdahale gerçekleşti. Milletimizin müdahalenin kaçınılmazlığını onaylayan davranışı Anayasa oylaması ile bellidir. Netice bilindiğine göre şimdi demokrasiye yeniden işlerlik kazandırmak ve sendikaları gerçek fonksiyonlarına kavuşturabilmek için neler yapılmalıdır? Israrla onu belirtmek sürekli bir biçimde aksaklıkları dile getirmek, çözüm yolları önermek kaçınılmaz görev haline gelmiştir. Sık sık tekrar etmenin gereksiz olduğunu düşünenler, dile getirenler hatta tevekkül ile ne yapalım durum böyledir, bundan daha başkası olmuyor diyenler çıkabilir. Böyleleri demokrasiye içine sindirememiş olanlar demokrasi mücadelesinde yaya kalanlardır. Demokrasi kendisine değer veren toplumlarda ona layık olan toplumlarda gelişir, güçlenir, sürekli ve kalıcı hale gelir.

Hür sendikacılık hareketine gönül verenler demokrasi mücadelesinde yaya kalamazlar. Demokrasiyi geliştirmek ve onu gerçek manada işler hale getirmek yalnız siyasi partilerin yönetim erkini elinde bulunduranların görevi değildir. Demokrasinin aksayan yönlerini haklar ve özgürlükler ko-

nusundaki sıkıntılarını kısıtlamaları ortaya koymak ve yeni düzenlemeler istemek sendikaların da kaçınılmaz görevleridir. Daha açıkçası yaşayabilmelerinin, hizmet üretebilmelerinin ve emek kesiminin hakkını yeterince savunabilmelerinin temel şartıdır.

12 Eylül 1980'den sonra uzunca bir süre sendikal haklar askıya alınmış, hür sendikacılığın temel dayanağı olan toplu iş sözleşmesi yapma ve bunu serbestçe pazarlık etme, uyuşmazlık halinde de grev hakkına başvurma mümkün olamamıştı. Uygulanan ekonomik modelin başarıya ulaşabilmesi için bu hak ve özgürlüklerin askıya alınmasının emek gelirlerinin dondurulmasını veya sınırlandırılmasını zorunlu görenler istediklerini yasalara hakim hale getirdiler. Yeni sendikalar kanunu ile toplu iş sözleşmesi grev ve lokavt kanunları bu amaca yönelik olarak hazırlandı ve çok partili demokrasiye geçmeden önce uygulama alanına koyuldu.

Türk-İş topluluğu yasalardan kaynaklanan sıkıntıları açık ve net bir biçimde ortaya koymuş ve bu yasal engellerin düzeltilmesi için kamuoyu oluşturmada kendisine düşen görevleri eksiksiz yerine getirmiştir. Son olarak İzmir'de düzenlenen muhteşem miting kamuoyu oluşturmanın en son örneğidir. Çok partili demokrasiye geçtikten sonra millet emaneti kendilerine verilen siyasi otorite olağanüstü dönemleri getirdiği kısıtlamaları kaldıracağı yerde bu kısıtlamaları sürdürmeyi hatta daha da ağırlaştırmayı ne hikmetse hüner saymıştır. Siyasi otoritenin bu davranışını sosyal politika anlayışındaki yetersizlikle ölçmek mümkündür. Fakat önemli olan demokrasilerde sendikaların yerini ve fonksiyonunu iyice belirleyip bu yer hakkı olan kuruluşlara sağlıklı bir biçimde teslim etmektir.

Çok partili siyasi demokrasilerde çağdaş anlamda toplu pazarlık sistemine müdahale edilemez. Grev hakkı kağıt üzerinde bırakılamaz. Şekli bir grev hakkı olmamasından daha kötüdür. Etkili bir baskı gücü olmayan grev hakkı sendikaları teslimiyete zorlar. Toplu pazarlık sistemine müdahale ise ekonomiyi elinde bulunduranların emek kesimi dışındakilere taraf olmasını daha açık bir deyişle sermaye birikimini sağlamak amacıyla sermayeden yana ağırlık koymasını, sonuç olarak sağları ki bu davranış gelir bölüşümünü daha da adaletsiz kılar. Nitekim ülkemizde milli gelir dağılımı son beş yılda daha da adaletsiz hale gelmiş, emek gelirleri satın alma gücünü büyük ölçüde yitirmiş, fakir daha fakir, zengin daha zengin hale dönüşmüştür. Böylesi bir sonuç sosyal adalete de ters düşmektedir. Ülkemizin insanlarını daha mutlu, daha müreffeh hale getirmenin yolu üretim ve verim artışını sağlamaktan geçer. Üretimi ve verimi arttıracak yol ise hür sendikacılık hareketini bütün işlerliği ile hayata geçirmeye bağlı.

Demokrasi ve sendikacılığı birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Parlamentonun üstünlüğü fikrini ön planda tutarak hür sendikacılık hareketini gerçek yerine oturtuncaya kadar hür sendikacılığa inananlara temkinli, akılcı, aktif ve netice alıcı görevler düşmektedir. Bu görevi şahsı çıkar ve kapris uğruna feda etmemelidir.

TÜKETİCİNİN SORUNLARI

"Tüketicinin Korunması Ulusal Konferansı"na katılanlardan bir grup görülüyor.

Tüketicinin Korunması Ulusal Konferansı yapıldı

TÜKETİCİNİN KORUNMASI YOLUNDA, ANAYASA'DA HÜKÜM BULUNDUĞU HALDE, HÜKÜMETİN BİRŞEY YAPMADIĞINI SÖYLEYEN TÜRK-İŞ GENEL BAŞKANI YILMAZ, KONFEDERASYON OLARAK ÜZERLERİNE DÜŞEN GÖREVİ EKSİKSİZ YERİNE GETİRECEKLERİNİ SÖYLEYEDİ.

TÜRK-İŞ, AAFLI'nın da katkısıyla 3-4 Mart 1986 tarihleri arasında, İstanbul Pera Palas Oteli Salonlarında, tüketicilerin korunmasını amaçlıyan "ULUSAL BİR KONFERANS" düzenledi.

İki gün süreli bu konferansa, bazı bilim adamları, büyük tirajlı gazetelerin köşe yazarları ve sendikacılar konuşmacı ve tartışmacı olarak katıldılar.

Türk-İş Genel Başkan Şevket Yılmazın konferansın açış konuşmasını yapark

ŞEVKET YILMAZ'IN KONUŞMASI

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Şevket Yılmaz, konferansı açış konuşmasında bu konunun, tüketici olmaları nedeniyle tüm vatandaşları yakından ilgilendirdiğine dikkati çekti, fakat Anayasa'nın amir hükmüne rağmen devletin ve hükümetin gereken çalışmayı yapmadığını belirtti.

TÜRK-İŞ'in özellikle tüketim ve konut kooperatifçiliğindeki önder sayılacak hizmetleriyle başından beri tüketicileri korumada üzerine düşeni yapmaya çalıştığını vurgulayan Genel Başkan Şevket Yılmaz, şunları söyledi:

"Uzunca bir süredir Türkiye'nin gündeminde bulunan, zaman zaman basınımızda yer alan haber ve yorumlarla güncellenen, zaman zaman da başka ekonomik ve siyasal sorunlar nedeni ile geri plana itilen çok önemli bir konuyu, tüketicinin korunması konusunu, bugün Türk-İş kapsamı ve değişik boyutları ile yeniden tartışma platformuna çıkarmaktadır.

ANAYASA HÜKMÜ

Anayasanın 172. maddesinde, "Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirleri alır, tüketicilerin kendi kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder" hükmü yer almış bulunmaktadır. Bu hükümden hareketle, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 4-5 Nisan 1985 tarihleri arasında Ankara'da düzenlediğimiz bunun gibi bir konferansta tartışılan "Tüketicinin Korunması Kanun Tasarısı", son anda Hükümet tarafından yeniden rafa kaldırılmıştır. Aslında, öyle bir

tasarının, yasalasmak yerine, hiç ele alınmamasından, bunun yerine, yepyeni bir tasarı hazırlanmasından yana olduğumuz o konferansta açıklamıştık. Zira, tasarımı, "tüketiciyi koruma" adı altında imalatçıları ve büyük şirketleri korumak gibi bir düşünce ile hazırlandığı izlenimini vermekteydi.

Hükümet, tasarımı, sendikalar, kooperatifler ve diğer meslek kuruluşları ile üniversitelerin görüş ve önerileri doğrultusunda yeniden ele almak yerine, tasarıdan bütünü ile vazgeçme yolunu seçmiştir. Geçen yıl, Türk-İş ile Hükümet arasında sürdürülen zirve görüşmelerinin birinde ise, Sayın Başbakan, "Tüketici yasa ile korunmaz..." görüşünde olduğunu ifade etmiştir. Türk-İş'in meseleye sahip çıkması karşısında, Hükümetin böyle bir tavır takınması aslında bizi şaşırtmamıştır. Bu mesele, yalnız işçinin meselesi değildir. 50 Milyon halkı yakından ilgilendiren bir meseledir. Bugün halk, kullanılmakta olduğu mal ve hizmetlere ilişkin şikayetlerini bildirebilecek bir merci bulamıyor ise, piyasaya sürekli olarak ilaç dahil tüketicinin sağlık ve güvenliğini tehdit eden pek çok denetimsiz mal sürülebiliyor ise, her isteyen sattığı malın fiyatını dilediği gibi tesbit edebiliyor ise ve bütün bunlara rağmen hala Hükümet, tüketicilerle ilgili bir yasal düzenlemeye gerek yoktur diyor ise, birinin çıkıp bu son derece önemli meseleyi ele alması ve bu konuda kamuoyu oluşturması, halkın kendi kendini koruyucu tedbirleri almasını istemesi gerekir. Türk-İş, bu konferansı işte bu şartlar altında ve bu amaçla düzenledi.

ÇAĞDAŞ BİR SORUN

Tüketicinin korunması sorunu, aslında, başlı başına bir çağdaşlaşma sorunu-

TÜKETİCİNİN SORUNLARI

dur. Gelişmiş batılı demokratik ülkelerde, tüketicinin korunması sorunu, hükümetler, sendikalar, kooperatifler ve ilgili meslek kuruluşlarının ahenkli ve birbirini tamamlayan faaliyetleri sonucu çözüme kavuşturulmuştur. Ülkemiz gibi gelişmekte olan ve üretici ile tüketici arasındaki aracılık mekanizmasının bir türlü kontrol altına alınmadığı ülkelerde, etkin bir tüketici hukuku altyapısı mevcut değilse, sendikaların da, kooperatiflerin de bu alanda yapacakları sınırlıdır.

Hazırlanacak bir tüketiciyi koruma yasasında, tüm ileri demokratik ülkelere benimsenmiş ve tüketici hakları olarak evrensel bir nitelik taşıyabilir ölçüde yaygınlaşmış olan bu ilkelerin göz önünde bulundurulmasında yarar, hatta zorunluluk görmekteyiz:

- Tüketicinin sağlık ve güvenliğinin korunması,
- Tüketicinin ekonomik menfaatlerinin korunması,
- Tüketicinin şikayet hakkı,
- Tüketicinin eğitimi ve bilgilendirilmesi,
- Tüketicinin temsili (görüşlerinin alınması) hakkı.

Yasal düzenlemenin ayrıca, tüketicinin örgütlenme modelini de belirlemesinde ve bu belirlemede, sendikalar, kooperatifler ve meslek kuruluşları gibi ilgili kuruluşların da dikkate alınmalarında yarar görmekteyiz.

TÜRK-İŞ'İN ARAŞTIRMASI

Konfederasyonumuz tarafından 20 ilde yaklaşık 2.000 sendika üyesini kapsayan "tüketici sorunları" araştırması, işçilerin tüketici olarak karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmanın sonuçları, bu konferansta tartışılacaktır. Yaklaşık üç ay süren böyle bir çalışmaya zaman ayırarak katkıda bulunan değerli bilim adamlarımıza ve Konfederasyonumuz uzmanlarına teşekkür ediyorum.

Tüketicinin korunması sorununun çözümünde, sendikalar ve kooperatiflerin yanısıra, yazılı ve sözlü basına da büyük görevler düştüğünün idraki içerisindeyiz. Hatta, basının ilgisi olmadan, katkısı olmadan, bu sorunun çözümü kavuşturulabileceğine inanmıyoruz. Bu nedenle de, bu konferansta, hem oturma başkanlıkları tanımlanmış gazetecilere tevcih edilmiş, hem de "yazılı ve sözlü basının rolü" ayrı bir konu olarak ele alınacak şekilde programlanmıştır. Bu önemli katkılarından dolayı, basınımızın değerli temsilcilerine Türk-İş'in şükranlarını ve teşekkürlerini sunmayı zevkli bir görev sayıyorum.

Türk-İş'in tüketiciyi korumaya dönük çalışmaları, bu konferans ile sınırlı kalmayacaktır. Bu konferans, bölgelerde ve illerde yapılacak tüketici eğitimleri takip edecektir. Yurt çapında geniş bir tüketiciyi koruma kampanyası açılması da planlanmaktadır. Bu çalışmalarda sendikalar,

Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Orhan Balaban, Tüketicinin korunmasına ilişkin görüşlerini açıklarken.

kooperatifler, basın organları ve üniversitelerin de bizimle birlikte olacaklarına inanıyoruz."

DiĞER KONUŞMALAR

Konferansın sunuş konuşması ise, TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Orhan Balaban tarafından yapıldı.

Tüketici sorunlarının genel bir yurt sorunu olduğuna temas eden Orhan Balaban, piyasadaki kalitesiz, bozuk ve gelişigüzel fiatlarla satılan mallara ilaveten enflasyonun da tüketici için bir darbe teşkil ettiğini söyledi. Bu suretle halkın hem kesesiyle hem sağlığıyla oynandığını öne süren Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Balaban, Başbakan Özal'ın "Tüketici kanunla korunmaz" sözlerini eleştirdi ve "bu demektir ki, tüketiciyi koruma yasası rafa kaldırılmış bulunmaktadır" dedi.

Daha sonra söz alan İstanbul Vali Yardımcılarından Fuat Uğur, TÜRK-İŞ'in bu yoldaki çabalarını memnuniyetle karşıladıklarını bildirdi. Tüketicinin korunmasında yasal tedbirlerin de büyük önem taşıdığına dikkati çeken İstanbul Vali Yardımcısı Uğur, kooperatifçiliğe daha büyük önem verilmesi ve özendirici yardımların devletçe yapılmasından elde edilecek yararları dile getirdi.

İlk oturuma başkanlık eden Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nezh Demirkent de, tüketicinin korunmasında devlete ve mahalli idarelere düşen görevleri anlattı. İstanbul'da tanzim satış mağazalarının kapatılmakta olduğuna işaret eden Demirkent, bu tasarrufu olumsuz bir yaklaşım

olarak gördüklerini söyledi.

KİT'lerdeki kötü idare ve kurumsallaşmanın ürünlerine gelişigüzel zamlarla tüketicinin daha güç durumlara düştüğünü belirten Nezh Demirkent, yanıltıcı reklamlara ve kalitesiz mallara karşı tüketicinin eğitilmesini, bundan da tüketici birliklerinin görevli olmasını, bunun yanında kitle iletişim araçlarına da büyük hizmet payı düştüğünü sözlerine ekledi.

Nezh Demirkent de, Tüketiciyi Koruma Yasasının biran önce çıkmasını istedi.

Müteakiben konuşan AAFLI Türkiye Direktörü Jeffrey Ballinger de, özetle şunları söyledi:

"Türkiye'deki sendikalar halka kaliteli mal sunumu için tüketim kooperatifleri kurulmasında öncülük etmişlerdir. Ancak, TSE'nin 1000 mala ilişkin şikayet toplamış olmasının da gösterdiği gibi, sendikaların bu çalışmalarını, durumu bütünü ile iyileştirmeye yetmemiştir.

Zenginlerin giderek daha zengin olduğu bir dönemde, bunun mutlaka bir nedeni vardır. İşçiler istismar edilmişler ve işçilerin örgütlenme hakları sınırlandırılmıştır. Holdinglerin ve çokuluslu tekelin uygulamalarına hükümetlerin ses çıkarmamaları ise, tüketicinin sömürülmesi sonucunu doğurmuştur.

Bu tür uygulamalar, gazeteci dostlarımız tarafından araştırılmalı ve ortaya çıkarılmalıdır. Gazeteci arkadaşlarımızın da sorunları olduğunu biliyorum. Öğrendiğime göre, Türk basın kuruluşlarının personel giderleri, toplam giderlerinin sadece yüzde dokuzunu teşkil etmektedir. Buna rağmen şundan eminim ki, çok fazla çalışmalarına, hatta daha az ücret almalarına rağmen, halkı bozuk ve hileli mallar ve adil olmayan fiyatlar konusunda aydınlatmaya devam edeceklerdir."

AAFLI Türkiye Direktörü Jeffrey Ballinger Konferansta tebliğini sunuyor.

TÜRK-İŞ/AAFLI "Tüketicinin Korunması Projesi,,

TÜRK-İŞ ile AAFLI, Tüketicinin Korunması Projesi çerçevesinde Prof.Dr. Yıldırım Kılıç, Dr.Eser Borak, Dr. Tanju Öztürk ve Hüseyin Polat'a yaptırdığı araştırma sonucunu bir rapor haline getirdi. Bu raporu aynen sunuyoruz.

Tüketici Sorunları Araştırması Raporu

GİRİŞ

Tüketicinin korunması konusu bütün ülkelerde güncelliğini sürdürmekte, ancak tüketicinin karşılaştığı sorunlar ve çözüm yollarında farklılıklar görülmektedir. Türkiye'de bu konuda yaklaşık on yıl önce yapılmasına başlanan çalışmalar konunun 1982 Anayasası'nda yer alması ile de ağırlık kazanmıştır.

Bu yazıda ülkemizde tüketici sorunları üzerine yapılan bir saha çalışması sonuçları özetlenmiştir. Türkiye'nin yirmi ilinde TÜRK-İŞ'e bağlı otuzbir iş kolunda yapılan anketlerin değerlendirilmesi sonucu aşağıdaki hususlarda bilgi toplanmıştır.

1. Dayanıklı tüketim malları, gıda maddeleri, giyim, temizlik ve bakım malzemeleri satın alınımında dikkat edilen hususlar;
2. Bu mamullerle ilgili nerelerden ya da kimlerden bilgi alındığı;
3. Bu mamuller ve belirli hizmetlerin (su, elektrik, v.b.) satın alınımında ya da kullanım sonrası ortaya çıkan sorunlar;
4. Belirtilen mamul ve hizmetlerle ilgili her tür sorunların olduğu, varsa markaları, sorun durumunda ne yapıldığı/nereye başvurulduğu, sorun ne olduğu, başka neler yapılabileceği;
5. Sorun durumlarında birşey yapılmamışsa bunun nedenleri.

ARAŞTIRMADA KULLANILAN BİLGİ TOPLAMA METODU

"Tüketicinin Korunması" projesi ekibince düzenlenen anket, pilot çalışması yapıp son şeklini aldıktan sonra Türkiye'de yirmi ilde otuzbir işkolunda verilmiştir. Şehirler, TÜRK-İŞ'e bağlı sendika üyesi işçilerin bulunduğu bölgelerden temsil edici özelliklerine göre seçilmiş, her şehirde verilecek anket sayısı da yaklaşık olarak nüfus sayısına göre saptanmıştır. Toplanan 1815 anketten bir kısmı eksik doldurulduğu için değerlendirme yapılamamış, sonuçta 1549 geçerli anket bilgisayarda analiz edildikten sonra aşağıdaki bilgiler edinilmiştir.

BULGULAR

YANITLAYICI ÖZELLİKLERİ

Araştırmaya katılan kişilerin çoğunluğu erkek (%78.8) olup yaşları genellikle 19-49 arasındadır. Yanıt-

layıcıların yüzde 86.7'si ortalama 10-15 yıllık evli, 2-3 çocuk sahibidir. Yaklaşık hane halkı sayısı 4-5 olup genelinde eğitim orta düzeydedir.

DAYANIKLI TÜKETİM MALLARI İLE İLGİLİ BULGULAR

Bu çalışmanın kapsamına alınan dayanıklı tüketim mamullerinin çoğuna yanıtlayıcıların sahip olduğunu görüyoruz. Sırasıyla en çok televizyon, sonra buzdolabı, radyo, çamaşır makinası, fırın, elektrik süpürgesi, makina halısı, en az dikiş makinası bulunduğu saptanmıştır.

Bu mamullerin satın alınımında dikkat edilen hususlardan çoğunlukla işaretlenen üç husus sırasıyla dayanıklılık, fiyat ve ödeme kolaylığıdır. Sonra marka, servis garantisi, yedek parça temini ve daha düşük oranda da iade/değiştirme kolaylığı ve üreticiye/satıcıya güven gelmektedir.

Bilgi alınan kaynaklarda yine çoğunluk sırasına göre, "malı bilen biri", "tanıdık ve yakınlar" ve "kendi tecrübem" yani kişisel kaynaklar yer almış, sonra reklamlar, satıcılar, sanayi ve ticaret odaları gibi bazı kuruluşlar belirtilmiştir.

"Bu mamullerle ilgili sorunuz oldu mu?" sorusuna genelinde cevap sorun durumunun az olduğu doğrultusundadır. Soruyu "evet" diye cevaplayanların problemi olduğu mamulleri en çok problem görülenden en düşüğüne göre sıralarsak televizyon, çamaşır makinası, buzdolabı, fırın, radyo, elektrik süpürgesi ve en az makina halısında sorun belirdiği görülmektedir.

İstatistiki anlamlılığı olan bazı ilişkilere değinirsek, çamaşır makinasından şikayetçi olanların çoğunun elli yaş ve üstü; buzdolabından şikayetçi olanların genç grup (18 ve altı) olduğu, eğitim durumu lise ve yüksek okul/üniversite olanların çamaşır makinası, fırın ve elektrik süpürgesinden daha çok şikayetçi oldukları görülmektedir.

Dayanıklı tüketim malları ile ilgili problem türü olarak her cevaplayan kişinin üzer problemini ele aldığımızda en çok belirtilen sorunun bozuk/yetersiz parça, ikinci olarak fabrikasyon hatası ve sonra yedek parça sorunu olduğu görülmektedir.

Bu durumlarda ne yaptıkları, nereye başvurdukları sorusuna gelen cevaplarda çoğunlukla servise/bayiye başvurulduğu, tamirciye gidildiği, az bir oranda da üreticiye ve çok az bir yüzde de belediyeye başvurulduğu görülmektedir. Genellikle olumlu sonuç alınmış, olumsuz sonuçların çoğunun teknik imkansızlıklardan, bir kısmının da başvuru yerdeki kişilerin tutumundan kaynaklandığı görülmüştür. Bazı durumlarda da sonuç

belli değildir. Çoğunlukla sorun durumunda bir şey yapanlar eğitim düzeyi daha yüksek olanlardır.

“Bu durumlarda başka ne yapılabilir?” sorusuna gelen cevaplarda ilave olarak belirtilen şıklar “malı atmak/satmak”, “bu markadan bir daha almamak”, ve düşük düzeyde de olsa “ilgili kuruluşa gitmek (TSE, Ticaret ve Sanayi Odaları gibi)”dir.

Sorun durumlarında neden birşey yapmadığı sorulduğunda yanıtlayanlar değişik nedenler göstermişler, önem sırasına göre (yüzdelere göre), “servisin pahalı olması”, “servisin kalitesizliği”, “başvurulsa da birşeyin değişmeyeceği”, “uğraşmaya değmeyeceği”, “garanti süresinin sona erdiği”, “servisin geç yapıldığı ve formalitelerin fazla olduğu”, “ne yapacağını nereye gideceğini bilememe” birşey yapmama nedenleri olarak belirtilmiştir.

GIDA MADDELERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Ankette incelenen ikinci grup mamul gıda maddelerinden oluşmaktadır. Çalışmanın kapsamına ekmek, peynir/süt/yoğurt, et ve et mamulleri, zeytin, meyve ve sebze, margarin ve sıvı yağlar, konserve, makarna gibi temel gıdalar ve bisküvi, çikolata, çay ve meşrubat alınmıştır.

Gıda maddelerinin satın alımında dikkat edilecek hususları gözden geçirdiğimizde ekmek alımında en önemli hususları sırasıyla tazelik, temizlik ve besin değeri olduğunu görüyoruz. Marka, ve iade/değiştirme imkanı da anketi cevaplayanlarca az sayıda belirtilmiştir.

Peynir, süt, yoğurt için ise dikkat edilen hususlardan en çok belirtilenler tazelik, temizlik, besin değeri ve fiyattır. Bu hususları sırasıyla üreticiye/satıcıya, güven, ödeme kolaylığı, ambalaj, marka, eve/işe yakınlık, iade/değiştirme imkanı izliyor.

Zeytin alımında en çok dikkat edilen hususlar sırasıyla fiyat, temizlik, tazelik, besin değeri ve markadır.

Meyve ve sebze alımında dikkat edilecek hususlarda ise en önem verilenler tazelik, fiyat, temizlik ve besin değeridir.

Margarin ve sıvı yağlarda ise en çok önem verilen husus fiyat. Bunu yüksek yüzdelerle marka, temizlik, tazelik, besin değeri izliyor. Bu hususların ardından daha düşük yüzdelerle sırasıyla ambalaj ödeme kolaylığı, üreticiye/satıcıya güven, eve/işe yakınlık ve iade/değiştirme imkanı gelmektedir.

Konserve alımında sırasıyla tazelik, fiyat, besin değeri, temizlik ve marka en çok belirtilen hususlar.

Makarna satın alımında anketi cevaplayanların önemli kısmı sırasıyla fiyat, tazelik, temizlik, marka, besin değeri ve ambalajı dikkat edilecek hususlar olarak belirtmişlerdir. Düşük oranda belirtilen diğer hususlar ise ödeme kolaylığı, üreticiye/satıcıya güven, eve/işe yakınlık ve iade/değiştirme imkanıdır.

Bisküvi ve çikolata alımında ise sırasıyla tazelik, fiyat, marka, temizlik, besin değeri en çok belirtilen dikkat edilecek hususlar. Bunları önem sırasına göre ambalaj, ödeme kolaylığı, eve işe yakınlık, iade/değiştirme imkanı izliyor.

Çay ve meşrubat alımında fiyat en önemli husus, çay alımında fiyatı sırasıyla temizlik, marka, tazelik ve ambalajı izliyor. Meşrubat alımında ise fiyattan sonra

belirtilen önemli hususlar marka, temizlik, tazelik, ambalaj olarak sıralanmıştır.

Bilgi alınan kaynaklarda ekmek, peynir/süt/yoğurt, et ve et mamulleri, zeytin sebze/meyve ve çay için en çok değinilen üç kaynak sırasıyla “kendi tecrübem”, “tanıdık ve yakınlar”, “malı bilen biri”. Margarin ve sıvı yağlar, konserve, makarna, bisküvi/çikolata ve meşrubat için ise en önemli üç husus “kendi tecrübem”, “malı bilen biri” ve “tanıdık ve yakınlar.”

“Gıda maddeleri ile ilgili sorunuz oldu mu?” sorusuna gelen cevaplar sorunun az olduğu doğrultusundadır.

Anketi cevaplayanlara göre en çok şikayet çay (%24), ekmek ve peynir için gelmiştir. Sonra sırasıyla et ve et mamulleri, süt/yoğurt, margarin/sıvı yağlar ve konserve yer almıştır. En az şikayet de makarna (%6.1) ve bisküvi/çikolata (%8.5) için belirtilmiştir.

Gıda maddeleri ile ilgili problem türünü incelerken her cevaplayan kişinin üçer problemini ele aldığımızda en çok rastlanan problemlerden bozuk/bayat mal, düşük kalite, fahiş fiyat olduğunu görüyoruz. Hileli/katkılı mal mal/yer kirliliği ve eksik tartı problemleri de az sayıda cevaplayan tarafından belirtilmiştir.

Bu problemler karşısında cevaplayanların büyük çoğunluğunun hiçbirşey yapmadığı görülmektedir. Cevaplayanlar problemlerinin çözümü için üreticiye/satıcıya başvurumaktadırlar. Bunun dışında daha küçük bir grup yanıtlayıcı, çözümü malı almamakta ve marka değiştirmekte bulmaktadır.

Cevaplayanların gıda maddeleri ile ilgili problemlerinin çözümü çabaları sonucu, genellikle satıcının üreticinin tutumu nedeniyle olumsuz olmuştur. Bir kısım olumlu sonuç almış, diğer yanıtlayıcılar ise satıcının kırsıtlı imkanları nedeniyle olumsuz sonuç almışlardır. Bazı az sayıda durumda da anket yapıldığında problemin sonucunun belli olmadığı görülmüştür.

Anketi cevaplayanlar “bu durumda ne yapabilirdiniz?” sorusuna çoğunlukla belediyeye/zabıtaya başvurabileceklerini belirtmişlerdir. Bunu izleyen yanıtlar ise sırasıyla, “ilgili kuruluşa başvuru”, “iade/değiştirme”, “başkalarını uyarma, bağırıp çağırma, tartışma”dır. “Parayı geri isteme” ve “kitle iletişim araçlarına bildirme” ise çok az yanıtlayıcı tarafından belirtilmiştir.

Sorun durumlarında neden birşey yapılmadığı sorulduğunda yanıtlayıcıların yarısının “uğraşsam da birşey değişmezdi” görüşünde olduğu görülmüştür. Bunu “bir şey yapmak istedim, ama vaktim olmadı”, “ne yapacağımı, nereye başvuracağımı bilemedim”, “vakit ve çaba harcamaya değmezdi”, “şikayet tepki yaratıyor/münakaşa etmek istemedim” diyenler izlemektedirler.

MUHTELİF MAMULLER İLE İLGİLİ BULGULAR

Saha çalışmasında dış giyim, iç giyim, ayakkabı ve çorap gibi giyim mamulleri; sabun, deterjan, şampuan, kolonya, diş macunu, makyaj malzemesi gibi temizlik ve bakım malzemeleri ve defter, kitap, kalem gibi eğitim malzemeleri de ele alınmıştır.

Giyim mamullerinden dış giyim alımında önem verilen hususlar sırasıyla fiyat, dayanıklılık, temizleme kolaylığı, iade/değiştirme imkanı, marka, olarak sıralanmıştır. İç giyim için ise önemli hususlar fiyat, dayanıklılık, temizleme kolaylığı, marka, iade/değiştirme imkanı olarak belirlenmiştir.

Ayakkabı alımında ise fiyat, dayanıklılık ve iade/değiştirme imkanı en önemli hususlar olarak belirlenmiştir. Çorap alımında ise en önemli hususun dayanıklılık olduğu görülmektedir. Dayanıklılığı sırasıyla fiyat, marka ve temizleme kolaylığı izlenmektedir.

Temizlik ve bakım malzemelerinden sabunda ise en önemli ilk üç hususun fiyat, marka, dayanıklılık olduğu görülmektedir. Deterjan alımında fiyat, marka temizleme kolaylığı ve "beklenen işi yapma"nın sırasıyla önemli hususlar olduğu görülmüştür.

Şampuan, kolonya, diş macunu satın alımında en çok dikkat edilen hususlar sırasıyla fiyat, marka ve "beklenen işi yapma"dır. Makyaj malzemesi alımında ise fiyat, marka ve dayanıklılığın önemli hususlar olarak belirtildiği görülmektedir.

Eğitim malzemelerinde önem verilen hususlar ise fiyat, dayanıklılık ve beklenen işi yapmadır.

Giyim mamulleri konusunda bilgi alınan kaynaklar çoğunluk tarafından belirtilme sıklığına göre "kendi tecrübem", "tanıdık ve yakınlar" ve "malı bilen biri" olarak saptanmıştır. Temizlik ve bakım malzemelerinde ise en çok kullanılan üç bilgi kaynağı sırasıyla, "kendi tecrübem", "malı bilen biri, ve "tanıdık ve yakınlar"dır. Eğitim malzemeleri için ise "kendi tecrübem", "tanıdık ve yakınlar", ve "malı bilen biri" sırasıyla en çok kullanılan üç bilgi kaynağıdır.

Araştırma kapsamına giren muhtelif mamullerde genelde düşük bir sorun düzeyi görülmektedir. Giyimde en çok sorun sırasıyla ayakkabı, dış giyim, çorap ve iç giyimde görülmektedir. Temizlik ve bakım malzemelerinde ise sorun olan mamuller sırasıyla deterjan, şampuan, sabun, diş macunu, kolonya ve makyaj malzemeleridir. Eğitim malzemeleri için de cevaplayanların yüzde 14'ü sorunla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Muhtelif mallarda en sık karşılaşılan problem türleri ise sırasıyla düşük kalite, yüksek fiyat ve dayanıksızlıktır. Fonksiyonunu yerine getirememesi ve boy/beden çeşitliliğinin olmaması da belirtilen diğer sorunlardır.

Muhtelif mamullerle ilgili olarak sorunlarla karşılaştıklarında cevaplayanların yüzde 40 kadarı hiç bir şey yapmadıklarına değinirken, sırasıyla satıcıya/üreticiye başvurduklarını, iade/değiştirmeye çalıştıklarını, malı atıklarını ve başkalarına kötülediklerini, paralarını geri aldıklarını, ilgili kuruluşa başvurduklarını ve tamir/düzeltilme yaptırdıklarını belirtmişlerdir.

Sorunların sonuçlandırılmasında yüzde 20 civarında olumlu sonuç alınırken, olumsuz sonuçların çoğu üretici ve satıcının tutumundan ve ikinci olarak da üretici ve satıcının kısıtlı imkanlarından kaynaklanmaktadır. Anket verildiğinde şikayetlerin yüzde beş kadarının sonucunun belli olmadığı görülmektedir.

"Bu durumda başka ne yapabiliriniz?" diye sorulduğunda yanıtlayanların çoğu (yaklaşık % 60'ı) "hiç bir şey yapamazdım" derken diğerleri sırasıyla üreticiye satıcıya başvurabileceklerini, iade/değiştirmeye çalışacaklarını, ilgili kuruluşa başvurabileceklerini, malı atıp başkalarına kötüleyebileceklerini, tamir ve düzeltme yaptırabileceklerini belirtmişlerdir. Paranın geri alınmasında hiç değinilmemiştir.

"Neden birşey yapmadınız" sorusuyla karşılaşıldığında, cevaplayanların %41'i "uğraşsam bile birşey değişmezdi" yanıtını vermişlerdir. Bunu "ne yapacağımı nereye başvuracağımı bilemedim", "vakit ve çaba harcamaya değmezdi", "şikayet tepki yaratıyor/münakaşa

etmek istemedim" ve "bir şey yapmaya vaktim olmadı" yanıtları izlenmektedir.

HİZMETLER İLE İLGİLİ BULGULAR

Araştırmanın kapsamına alınan temel hizmetler su, elektrik, havagazı/tüpgaz, telefon, şehiriçi ulaşım ve çöplerin toplanmasıdır. Bu hizmetler arasında su yanıtlayanlar açısından en çok sorun oluşturmaktadır. Sorun olma sırasına göre hizmetler su, elektrik, çöplerin toplanması, şehir içi ulaşım, havagazı/tüpgaz, ve telefondur. Telefonun en az sorun yaratan hizmet olması kullanılan sayısının düşüklüğünden olabilir.

Ancak illere göre baktığımızda çeşitli hizmetlerle ilgili ortaya çıkan sorunlarda farklılık görüyoruz. Örneğin su ile en çok sorun sırasıyla İstanbul, Ankara ve Bursa'da; elektrikte Sivas, Samsun, İstanbul'da, havagazı/tüpgazda Sivas, Zonguldak, Diyarbakır'da; telefonda İstanbul, Bursa, Zonguldak'da; şehir içi ulaşım Adana, İstanbul, Sivas'ta; çöplerin toplanması Sivas, Samsun, Eskişehir'de belirtilmiştir.

Hizmetin aksamaması, hizmetin fiyatı, hizmetin bulunabilirliği, kalitesi ve servis yetersizliği, sırasıyla sorun yaratan hususlardır. Hizmetlerle ilgili bir sorunla karşılaşıldığında cevaplayanların çoğunun ilgili resmi kuruluşa başvurdukları görülmektedir. Bunu belediye ve zabıtaya yapılan başvurular, diğer kuruluşlara yapılan başvurular ve tartışmalar izlenmektedir. Karakola yapılan başvuruların sayısı ise yok denecek kadar azdır. Bunun yanı sıra şikayeti olup da hiç bir şey yapmayanların sayısı yüzde 20 civarındadır.

Yapılan şikayetlerin sonucunda çoğunluğun başvurulan yerde karşılaşılan olumsuz tutum nedeni ile sonuç alamadıkları görülmüştür. Bunu teknik imkansızlıklar nedeniyle olumsuz sonuç alanlar izlenmektedir. Olumlu sonuç alanlar ise şikayet edenlerin yaklaşık yüzde 18'idir. Anketin verildiği sırada şikayetinin sonuçlanmadığını belirtenler de önemli bir grup oluşturmaktadır. (Yaklaşık yüzde 16.6).

Sorunları karşısında "başka ne yapabilecekleri sorulduğunda" yanıtlayanların büyük çoğunluğu (yüzde 70 kadarı) "hiç bir şey yapamayacaklarını" belirtirken, diğerleri sırasıyla "ilgili resmi kuruluşa, belediye ve zabıtaya başka kuruluşlara, karakola, malı aldıkları yere (tüpgaz için) başvurabileceklerini" ve "bağırıp çağırabileceklerini" belirtmişlerdir.

Neden bir şey yapmadıkları sorulduğunda cevaplayanların büyük bir kısmı "uğraşsam bile birşeyin değişmeyeceğini" öne sürerken, diğerleri sırasıyla "ne yapacağımı/nereye başvuracağımı bilemedim", "bir şey yapmak istedim, ama vaktim olmadı", "şikayet tepki yaratıyor, münakaşa etmek istemedim", ve "vakit ve çaba harcamaya değmezdi" yorumlarında bulunmuşlardır.

GENEL SONUÇLAR

Değişik mamuller ve hizmetlerle ilgili bulguları bütün olarak kıyasladığımızda göze çarpan hususlar aşağıda özetlenmiştir.

Her mamulün satın alınmasında önceki sayfalarda belirtildiği gibi değişik hususlara bakılmıştır. Dikkati çeken bir nokta "marka" hususunun önemli bulunduğu mamullerin televizyonda oldukça sık reklamı yapıldığıdır, örneğin margarin, deterjan, bisküvi-çikolata, meşru-

bat, sabun, şampuan, kolonya, diş macunu gibi. Yanıtlayıcıların kullandıkları kriterlerin yeterliliği ve önemi bu maddelerin uzmanlarınca incelenmelidir.

Bu çalışmanın kapsamına giren mamullerle ilgili bilgi edinilen kaynaklar hepsinde kişisel kaynaklar olarak ortaya çıkmıştır. ("tanıdık ve yakınlar", "kendi tecrübem" ve "malı bilen biri"). Belli kuruluşlar, reklamlar ya da başka kaynaklar belirtilmemiştir.

Mamuller ve belli hizmetlerle ilgili sorunu olma durumları Tablo 3'de (Bkz. S.15) görüldüğü gibi farklıdır. En çok sorun görülen maddeler dayanıklı tüketim mallarında televizyon, çamaşır makinası; gıda maddelerinde çay, ekme, peynir-süt-yoğurt; muhtelif maddelerde ayakkabı, dış giyim, hizmetlerde ise su ve elektriktir. Ancak aynı mal veya hizmet için sorunu olma yüzdeleri ilere, yaş grubu ve eğitim düzeyine göre değişmektedir.

Sorun durumlarında genellikle dayanıklı tüketim mamullerinde tüketicinin birşeyler yapmaya çalıştığını, ancak TSE gibi belli kuruluşlara pek gitmediğini gıda

maddelerindeki sorunlarıyla ilgili çoğunluğun birşey yapmadığını, bir kısmının ise satıcıya başvurduğunu, malı iade etmeye, değiştirmeye çalıştığını görüyoruz. Hizmetlerle ilgili sorunlarda ise en çok belli kuruluşlara gidildiği saptanmıştır. Genellikle, problemi olunca birşeyler yapmaya çalışan kişilerin daha genç ve tahsil düzeylerinin yüksek olduğunu görüyoruz.

Sorun durumlarında birşey yapmaları sonucu yanıtlayıcıların dayanıklı tüketim mallarında olumlu, diğer mamul ve hizmetlerle ilgili çabalarında genellikle olumsuz sonuçlar aldığı görülüyor.

Sorun durumlarında "birşey yapmama" nedenleri ise bilgi eksikliğinden ziyade "uğraşsam bile birşey değişmeyecekti" tutumundan kaynaklanmaktadır. Yalnız dayanıklı tüketim mamullerinde servisle ilgili endişeler öncelik kazanmıştır. Bu bulgu tüketicinin kendi sorununu çözmek için girişimde bulunması, birşeyler yapması gereğini benimsetme, ne yapabileceği hususunda da tüketiciciyi eğitme, bilgi verme ve bilgi kaynağı sağlamanın önemini ortaya koymaktadır.

KIDEM TAZMİNATI VE İŞVERENLER

MUSTAFA YÖNDEM

Denizciler Sendikası
Genel Sekreteri

Daha kurulmadı ya!... Şimdiden nasıl paylaşılacağını kavgası yapılıyor... Konumuz "Kıdem Tazminatı Fon Tasarısı." ...İşçiden yana olan Bürokratlarımız bu tasarının bir an önce çıkarılmasından yana... Öyle ama... Sadece İşçiden yana olmak zevahiri kurtarmıyor... Kıdem tazminatı fonlarının birikeceği bu kasadan kimlere ve nasıl kredi verileceği bir açıklık kazanmadı. İşte kavga burada başlayacak İşveren Temsilcileri fon'da biriken paranın düşük faizle kendilerine verilmesinin "Her vesile ile belirttikleri veçhile" ülke yararına olduğunu iddia edecekler... İşçiden yana olan bürokratlarımız ise "Çeşmenin musluğu benim elinde olmalı ve ben bunu istediğim şekilde kullanmalıyım" hesapları içerisinde...

Bütün bunlar imalı bir şekilde basında açıklanırken işçiler ne düşünüyor dersiniz: Kıssadan Hisse:

Çocuk Babasına Kadı'nın yaptıklarını bir bir anlatmış... Baba düşünmüş, taşınmış bir çözüm bulamamış... Ve çocuk sonunda

"bütün bu kötülükleri Kadı'nın yaptığını ve Kadı'larında hiç bir kimseye şikayet edilemeyeceği gerçeğine boyun eğmiş.

Böylemi dersiniz: Günümüz Türkiyesinde yüz yıllar öncesinin bu "kaderci" düşüncesinin artık geçerli olamayacağı bes belli... İşçilerin tek güvenceleri olan Kıdem Tazminatlarının Sosyal Sigortalar Kurumu fonları gibi çar çur edilemeyeceği bir gerçek... Bu hususta ilgili Bakanlığın teminatı da var. Ve hatta Sayın Bakanımız hazırlanan bu tasarının yıllardır uygulanan Kıdem Tazminatı yasasından daha ileri daha demokratik olduğunu da açık açık söyledi ve "Kimse fon'un parasını ucuz bir kaynak olarak kullanamaz" diye düşüncesini belirtti.

Buna karşılık TİSK Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Nazım Düzenli'de "Kıdem Tazminatı Fonunda birikecek paranın Sanayicilere verilerek yatırımların özendirilmesi"ni istedi...

Fon tasarısı hele bir yasallaşsın. Çok gümbürtüler koparacağı besbelli değilmi...

Sağlık Kuralları Bakımından Günde Ancak Yedibuçuk Saat Veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Tüzük

Kapsam

Madde 1 — Sağlık kuralları bakımından günde ancak yedibuçuk saat veya daha az çalışması gereken işler bu Tüzükte belirtilmiştir.

Günde ancak yedibuçuk saat çalışılabilecek işler

Madde 2 — Bir işçinin, günde ancak, yedibuçuk saat çalıştırılabileceği işler şunlardır:

I— Kurşun ve Arsenik işleri,

a) Kurşun üretilen galen, serüzit, anglezit gibi cevherlerin çıkarılmasına ilişkin maden ocağı işleri.

b) Kurşunlu madenlerden yahut içinde kurşun bulunan kül, maden köpüğü, kurşun fırını kurumu, üstübeç artığı vb. maddelerden kurşun üretimi için yapılan izabe işleri,

c) Antimuan, kalay, bronz vb. maddelerle yapılan kurşun alaşımı işleri,

d) Kurşun levha ve lehimlerin alevle kesilmesi, kurşunlu boyaların alevle yakılması işleriyle levha, tel, boru, akümülatör, şişe kapsülü yapımı gibi kurşun veya kurşun alaşımıyla çalışılan işler,

e) Üstübeç, sülyen, kurşun tetraetil gibi zehirli ve kimyasal kurşun veya arsenikli bileşiklerin hazırlanması işleri,

f) İçinde kurşun ve arsenik bulunan boya ve vernik gibi maddelerin kullanıldığı emaye, güderi, meşin, kauçuk, çini, cam, yapma süs taşları, yapma çiçek ve oyuncak yapımı işleriyle bina ve dokuma boyacılığı, renkli baskı ve harf matbaacılığı (tipografi) işleri,

g) Kurşun levhaları birbirlerine kaynatma işleri.

II— Cam sanayii işleri,

a) Cam yapımında kullanılan ilkel maddeleri toz haline getirme, eleme, karıştırma ve kurutma işleri (bu işleri yapmak üzere tam kapalı odalar içinde otomatik makineli tesisat veya çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde),

b) Eritme işleri (otomatik besleme fırınlarıyla çalışıldığı takdirde),

c) Ateşçilik işleri,

d) Üfleme işleri (tamamen otomatik makinelerle yapıldığı takdirde),

e) Basınçla yapılan cam işleri (cam tazyiki işleri),

f) Ayna camı sanatında potalı cam dökümü işleri (potalar kalıp masasına mekanik araçlarla taşınmadığı takdirde),

g) Camı fırın başından alma işleri,

h) Yayma fırınlarından düzeltme işleri,

i) Tıraş işleri,

j) Asitle hak ve cilalama işleri,

k) Basınçlı havayla kum püskürten cihazlarla yapılan işler (çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde),

l) Pota ve taş odalarında görülen işler.

III— Civa sanayii işleri

a) Civa amalgamlarından altın ve gümüş ayırma işleri, akümülatörcülükte çinko amalgamı işleri, harç malzemesi yapımında civalı kurşunlu yapılan lehimcilik işleri,

b) Civalı aletler yapımı işleri,

c) Civa buharlı elektrik ampulleri yapımı işleri,

d) Süblime, kalomel ve civa fülminat gibi civalı bileşiklerin hazırlanması işleri ve laboratuvarlarda civayla yapılan işler.

IV— Çimento sanayii işleri

a) İlkel maddeleri kırma, ufalama, ezme, eleme ve karıştırma işleri,

b) Otomatik fırınlarda pişirme işleri,

c) Klinkeri öğütme, eleme, torba ve fiçilere koyma işleri (otomatik olarak tozun etrafa yayılmasını önleyici bir düzenle yapılmadığı takdirde),

V— Havagazı ve kok fabrikalarıyla termik santrallerdeki işler

a) Havagazı fabrikalarında kömürün depo edilmesi ve taşınması işleri (tozun etrafa yayılmasını önleyici mekanik tesisler olmadıkları takdirde),

b) Ateşçilik; ocak temizliği, jeneratör, doldurma, boşaltma ve temizleme işleri,

c) Kimyasal arıtma işleri,

d) Gazın geçtiği cihaz ve boruların onarılması ve temizlenmesi işleri,

e) Kok fabrikalarında kömür ve ocak işleri,

f) Elektrik enerji üretim santrallerinin kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işleri,

g) Termik santrallerle her çeşit buhar kazanlarının kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işleri,

VI— Çinko sanayii işleri

a) Çinko madenin toz haline getirilmesi, karıştırılması, elenmesi ve fırınlanması işleri,

b) Damıtma fırının işletilmesi, fırınlardan küllerin ve curufun kaldırılması işleri,

c) Çinkoyla alaşım yapılması işleri,

d) Çinko tozunun ambalajlanması işleri,

e) Sürekli olarak yapılan galvanizli demir lehimciliği işleri,

f) Çinko tozu kullanılan kimsayal ve sinai işler,

g) Elektrolitik çinko madeni üretilen tesislerdeki işler,

VII— Bakır sanayii işleri

a) Bakır cevheri çıkarılan maden ocaklarında yapılan işler,

b) Cevherin kuru veya yaş yöntemle zenginleştirilmesi ve elde edilmesi işleri,

c) Bakır fabrikalarında cevherin yıkanma, flotasyon ve izabe işleri,

d) Hurda bakırın eritilerek dökülmesi işleri,

VIII— Alüminyum sanayii işleri

a) Alüminyum oksit üretimi işleri,

b) Alüminyum bronz hazırlama işleri,

c) Alüminyum madeni üretimi işleri,

IX— Demir ve çelik sanayii işleri

a) Demir izabe fabrikalarında cevherin demire çevrilmesi işleriyle boru fabrikalarının fırın ve döküm dairelerinde yapılan işler,

b) Çelikhaneleşin çelik yapılan fırınlarıyla bunların teferuat ve eklentilerinden olan ikinci derecedeki fırınlarda ve konvektörlerde yapılan işler.

c) Sıvı haldeki demir ve çeliğin tesisat ve teçhizatla veya mekanik olarak taşınmasına ilişkin işler,

d) Sıcak veya sıvı haldeki curufun taşınması ve işlenmesi işleri,

e) Haddehanelerde (soğuk demirle çalışılan haddehaneler hariç), fırınlarda, hadde serilerinde, haddehaneyi kızgın veya sıvı çelik yahut demirle besleyen tesisat ve araçlarla görülen işlerle kızgın halde olan yarı mamul parçaların kesilmesi ve hazırlanması işleri,

f) Demir ve çelik presleme makinelerinde yapılan işlerle

MEVZUAT

bu makinaların sıcak demir veya çelikle beslenmesi ve yapılan sıcak parçaların kaldırılması veya taşınması işleri,
g) Curufun kırılması, ezilmesi, toz haline konulması, tozların çuvalara doldurulması ve yükletilmesi işleri,
h) Oksijen ve elektrik kaynağı işleri,

X— Döküm sanayii işleri

a) Kalıp kumunun hazırlanması işleri,
b) Döküm kalıp ve maçalarının yapılması ve döküme hazır duruma getirilmesi işleri,
c) Döküm şarjının hazırlanması ve her çeşit maden eritme (izabe) fırınlarının döküme hazır duruma getirilmesi işleri,
d) Maden eritme ve dökme işleri,
e) Kalıpların sökülmesi ve dökümlerin temizlenmesi işleri,
f) Savunma ve düşey döküm yapımı işleri,

XI— Kaplamacılık işleri

a) Parlak ve mat kaplama işleri (galvano),
b) Polisaj işleri,
c) Kalaycılık işleri,
d) Doldurma yoluyla galvanizleme işleri,
e) Asitle yüzey temizleme işleri,

XII— Karpit sanayii işleri

Kireç ve kokun ark fırınında eritilmesi işleri,

XIII— Asit sanayii işleri

a) Asit için ham maddelerin hazırlanması işleri,
b) Asitin yapılma safhalarındaki işler,
c) Asitin dinlendirilme, yüklenme, boşaltılma ve taşınması işleri,
d) Baca gazlarından asit elde edilmesi işleri,

XIV— Akümülatör sanayii işleri

a) Akümülatör yapım ve onarım işler,
b) Akümülatör suyu hazırlama ve şarj işleri,

XV— Kaynak İşleri,

a) Her çeşit koruyucu gaz altında yapılan kaynak işleri,
b) Toz altı kaynak işleri,

XVI— Madenlere su verme işleri

a) Su verme işleri (sertleştirme),
b) Semantasyon işleri,

XVII— Kauçuk işlenmesi işleri

a) Kauçuk hamurunun karıştırılması, fırınlanması işleri,
b) Sağlığa uygun olarak havalandırılmayan yerlerde, otomatik tesisat kullanılmadan yapılan sıcak vulkanizasyon işleri,

XVIII— Yeraltı işleri

Maden ocakları işleri (elemanter civa bulunduğu saptanan civa maden ocakları hariç), kanalizasyon ve tünel yapımı gibi yer altında yapılan işler,

XIX— Radyoaktif ve radyoionizan maddelerle yapılan işler.

Doğal ve yapay radyoaktif, radyoionizan maddeler veya bütün diğer korpüsküler emanasyon kaynakları ile yapılan işler,

XX— Gürültülü işler

Gürültüsü 80 desibeli aşan işler,

XXI— Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işler.

Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerden 20 metreye kadar derinlik veya 2 kg/cm² basınçta yapılan işler (iniş, çıkış, geçiş dahil),

XXII— Pnömokonyoz yapan tozlu işler

Pnömokonyoz yapan tozların bulunduğu işyerlerindeki işler.

Yedibuçuk saatten daha az çalışılabilecek işler.

Madde 3— Bir işçinin günde yedibuçuk saatten daha az çalıştırılabileceği işlerle bunların her birinde en çok kaçar saat çalıştırılabileceği aşağıda gösterilmiştir:

I— Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işler,

Su altında basınçlı hava içinde (iniş, çıkış, geçiş dahil),

a) 20-25 (20 hariç) m.derinlik veya 2—2,5 (2 hariç) kg/cm² basınçta 7 saat,

b) 25-30 (25 hariç) m. derinlik veya 2,5-3 (2,5 hariç) kg/cm² basınçta 6 saat,

c) 30-35 (30 hariç) m.derinlik veya 3-3,5 (3 hariç) kg/cm² basınçta 5 saat,

d) 35-40 (40 hariç) m.derinlik veya 3,5-4 (3,5 hariç) kg/cm² basınçta 4 saat,

(Dalgıçlar için bu süreler, 18 metreye kadar 3 saat, 40 metreye kadar olan derinlerde 1/2 saattir.)

II— Civa işleri

a) Civa izabe fırınlarında görülen işler 6 saat,

b) Elementer civa bulunan ocaklarda görülen işler 6 saat,

III— Kurşun işleri

Kurşun izabe fırınlarının teksif odalarında biriken kuru tozları kaldırma işleri 4 saat,

IV— Karbon sülfür işleri

Karbon sülfürden etkilenme tehlikesi bulunan işler 6 saat,

V— Ensektisitler

Karbamatlı ve organik fosforlu ensektisitlerin yapımı, paketlenmesi, çözelti olarak hazırlanması ve uygulanması işleri 6 saat.

Tüm kanda, eritrosit veya plazmada kolinesteraz aktivitesini belirlemeye yeterli olduğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yapılacak başvuru üzerine yetkili uzmanlarca belirlenmiş, kendilerine veya başkalarına ait laboratuvarlarda sözü edilen muayeneleri en az 6 ayda bir yaptıran işyerlerinde çalışanlar, günde 7,5 saatlik çalışma süresine tabi tutulabilirler.

Yukarıdaki fıkra gereğince yapılacak kan tahlilleri, işçilerin, 1475 sayılı İş Kanununun 79 uncu ve Ağır Tehlikeli İşler Tüzüğü'nün 3 üncü maddesine göre yapılması gerekli yıllık muayenelerine ilişkin yükümlülüğü ortadan kaldırmaz.

Başka işte çalıştırma yasağı

Madde 4— Bu Tüzük kapsamına giren işlerde çalıştırılan işçiler, 2 ve 3 üncü maddelerde belirtilen günlük en çok iş sürelerinden sonra diğer herhangi bir işte çalıştırılmazlar.

Fazla çalışma izni verme yasağı

Madde 5— Bu Tüzük kapsamına giren işler için fazla saatlerle çalışma izni verilemez.

Bildirim yükümlülüğü

Madde 6— Bu Tüzükte sayılan işlerden herhangi birini veya birkaçını sürekli olarak veya zaman zaman yapan işverenler, bu işlerin çeşit ve niteliklerini, yapılma zamanlarını, anılan işlerde çalıştırdıkları işçilerin erkek ve kadınlar ve 18 yaşından küçük ve büyükler ayrı ayrı gösterilmek suretiyle sayılarını, bunların hergünkü işe girme, işten çıkma ve ara dinlenme saatlerini ve günde birden çok işçi postasıyla çalışılıyorsa bu postaların ne tarzda ve hangi saatlerde nöbet değiştirdiklerini, işin yürütüldüğü yerin bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne yazılı olarak bildirmekle yükümlüdürler. Bunların doğrudan doğruya ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirilmesi olanaksızsa veya gecikmeye neden olacaksa, söz konusu bildirim o yerin en büyük mülkiye amirine yapılabilir. Bu takdirde mülkiye amiri durumu derhal ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirir.

Kaldırılan hükümler

Madde 7— Bakanlar Kurulunun 31/1/1973 günlü ve 7/5735 sayılı kararıyla yürürlüğe konulmuş bulunan Sağlık Kuralları Bakımından Günde Ancak Sekiz Saat veya Da Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Tüzük yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 8— 1475 sayılı İş Kanununun 2869 sayılı Kanunla değiştirilen 61 inci maddesinin (b) bendine dayanılarak hazırlanan ve Danıştayca incelenmiş olan bu Tüzük hükümleri, Resmî Gazetede yayımı gününde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 9— Bu Tüzük hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Aile Planlaması Ve Yöntemleri

Mithat İRİS

TÜRK-İŞ İşçi Sağlığı ve Aile
Planlaması Proje Müdürü

Ülkemiz, nüfusu hızla artan ülkeler arasında yer almaktadır. Ancak, nüfusun hızla artışından ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunlar, toplumu, aileyi, ve bireyleri olumsuz yönde etkilemektedir.

Anne ve çocuk sağlığının korunması ekonomik kalkınmaya olumlu yönde tesir eden etkenlerin başında gelmektedir. Ülkenin sağlık düzeyinin göstergeleri olan ana-çocuk hastalık ve ölüm oranları aşırı doğurganlıkla yakın bir ilişki içindedir. Ekonomik kalkınmada başarı sağlayan devletler, bu başarıya nüfus planlamasını gerçekleştirmek suretiyle ulaşmışlardır. Aile planlaması aile ve ülke ekonomisinin geleceği yönünden çok büyük bir önem taşımaktadır. Birleşmiş Milletlere bağlı nüfus ihtisas kuruluşlarının tesbitlerine göre, bir ülkenin nüfus planlaması, o ülkedeki sosyal ve ekonomik gelişme düzeyiyle yakından ilgilidir.

Türkiye'deki nüfus planlaması ile ilgili görev, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından muhtelif tarihlerde çıkartılan kanunlarla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına verilmiştir. Bu Bakanlıkla beraber aile planlamasını üstlenen çeşitli kuruluşlar da vardır. Nüfusun gereğinden hızlı büyümesi halinde ülkemizdeki hassas dengelerin daha da bozulacağını çok önceden gören TÜRK-İŞ, en küçük işyerindeki sendika temsilciliğine kadar bütün sendikal kademelerle beraber hür sendikacılık hizmetlerini yerine getirirken, nüfus meselesini de sosyo-ekonomik açıdan ele alarak bazı girişimlerde bulunmuştur. Bu bilinçli aile planlaması çalışmalarımızdan, yalnız işçi ve TÜRK-İŞ değil, Türkiyemiz de yararlı çıkacaktır.

AİLE PLANLAMASI NEDİR?

Aile planlamasını gerçekleştirebilmek için TÜRK-İŞ, bir taraftan SSK Genel Müdürlüğü, diğer taraftan

Evren "Bu artışla dünyanın hali ne olur?," dedi...

"Nüfus artışı endise verici"

Bütün dünyanın nüfus artışından şikâyetçi olmasına rağmen birçok ülkenin bu konuda tedbir almadığını belirten Cumhurbaşkanı, "2000-2500 yıllarında bu dünyanın hali ne olur diye düşünüyorum" şeklinde konuştu.

ANKARA, (Hürriyet) - Cumhurbaşkanı Kenan Evren, "Bütün dünyanın nüfus artışından şikâyetçi olmasına rağmen, birçok ülkenin bu konuda tedbir almadığını belirtti. Bugün başlayacak "Çocuk Sağlığı Kurultayı"na katılmak üzere Türkiye'ye g

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi ile yakın bir işbirliğine girmiştir.

- Aile planlaması, ülkemize çok şey kazandıracaktır çünkü;
- Aile planlaması, ülkemizin kalkınmasına olumlu katkı demektir.
- Aile planlaması, bedensel, ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı nesiller yetiştirmek demektir.
- Aile planlaması, ana ve çocuk sağlığını korumak için sağlık hizmeti uygulaması demektir.
- Aile planlaması, her yıl ölen 250 bin çocuğumuzla 20 bini bulan kadınıımızın ölmemesi demektir.

Şunu da kesin belirtmek gerekir ki, aile planlaması, nüfus artışının dondurulması demek değildir. Ailelerin dilediği sayıda çocuk sahibi olması demektir.

TÜRK-İŞ'İN KATKISI

Aile planlaması, bir sağlık hizmetidir. Bu hizmeti yerine getirebilmek için bugün TÜRK-İŞ tarafından Ankara Ulucanlar, İstanbul Bakırköy, İstanbul Samatya, İstanbul Okmeydanı, İstanbul Göztepe, İstanbul Paşabahçe, Bursa, İzmit, Eskişehir, Konya, İzmir Tepecik, Gaziantep ve Erzincan SSK hastahanelerinde aile planlaması klinikleri açılmıştır. 1986 yılında da bu kliniklere ilaveten Kayseri, Balıkesir, Zonguldak, Adana, İçel, İskenderun, ve Samsun SSK hastahanelerinde aile planlaması kliniği açılacaktır. Ayrıca Kırıkkale'de 10, Etimesgut Şeker, Karadeniz Ereğli, Konya Ereğli, Konya Karaman'da fabrika-aile kliniklerimiz de hizmete devam etmektedir. İsteyen her işçi ve eşi, bu kliniklere giderek hiçbir ücret ödemedi aile planlaması hizmetlerinden yararlanabilir. Bu çalışmalar, kadın ve erkek ayırımı yapmadan aileye hitap eden hizmetlerdir.

Kliniklerimizde, tıbbın geliştirdiği, kadının sağlığını kesinlikle bozmayan yöntemler doktor kontroluyla tesbit edilmektedir. Bu hizmette esas amaç, doğumlar arasında üç-dört yıl ara vermek, ailelerin istedikleri sayıda ve istedikleri zaman çocuk sahibi olmalarını sağlamaktır.

Bu gün tıp biliminin geliştirdiği aşağıdaki yöntemler, kullananın sağlığına zarar vermez ve kullanma bıraktığı zaman aile yine çocuk sahibi olur.

Yöntemlerin kullanılmasında dinimizce de sakınca bulunmadığı Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açıklanmıştır.

GEBELİKTEN KORUNMA YÖNTEMLERİ

Gebelikten korunmak için kullanılan yöntemleri etkilerine göre şöyle sıralayabiliriz

- Sterilizasyon,
- Ağızdan alınan hap,
- Rahim içi araç,
- Kondom (kaput, kılıf, prezervatif),
- Fital (hazne köpük tabletleri) hazne kremleri,
- Geri çekme,
- Takvim metodu,
- Hazne yıkama,
- Emzirme,

STERİLİZASYON

Kadınlarda, yumurtalık kanalının yumurtanın geçişine kapatılmasıdır. Kesin korunma yoludur. Adet görme normal olarak devam eder. Kadın yeniden eski durumuna dönmek isterse, başarı oranı % 50-70 arasındadır. Bu yöntem çocuk sayısını yeterli bulanlar için en etkili yöntemdir. TÜRK-İŞ'in aile planlaması kliniklerinde uygulanmaktadır.

Erkeklerde meni kanalının bağlanması (vazektomi) demektir. Basit bir ameliyatla sperm testisten (haya) prostat bezine getiren kanal bağlanır. Bu işlemlerden sonra cinsel gücü azalma olmaz. Geriye dönüş oranı % 40 tır. Bu yöntem de TÜRK-İŞ'in aile planlaması kliniklerinde uygulanmamaktadır.

HAP ALMA

Ağızdan alınan doğum kontrol hapları, % 100'e yakın bir oranla koruyuculuk görevi yaparlar. Düzenli alındığında, gebe kalma ihtimali yoktur. Hap alma kesildiğinde, tekrar gebe kalınır.

Ağızdan alınan haplar, kadında yumurta hücrelerinin olgunlaşmış yumurtalıktan atılmasını önler. Haplar 21-22-28 günlük ambalajlarda bulunur. Doğum kontrol hapı kullanmaya başlamadan önce, mutlaka bir doktor muayenesinden geçmek lazımdır.. Bu husus çok önemlidir. Çünkü;

- Adet düzensizliği olan,
- Kalb, böbrek hastalığı olan,
- Fazla sigara içen,
- 35 yaşın üzerinde olan,

- Gebe olan,
- Emzikli olan,
- Sarılık geçiren,
- Düzenli hap almayı engelleyici olan,
- Yüksek tansiyonu olan,
- Kanseri şüphesi olan,
- Mide rahatsızlığı olan,

kadınlar, hap kullanmamalıdır.

Doğum kontrol hapları kullanılmaları sırasında bulantı, kusma, baş ağrısı, sinirlilik, göğüslerde gerginlik ve ağrı, şişmanlama, adet düzeninde değişiklik yapabilir. Bu durumlar, zamanla hafifler ve ortadan kalkar. Hap kullanan kadınlar, 5 yıl devamlı kullandıktan sonra, bu yöntemi bırakıp başka yöntemleri tatbik etmelidirler.

RAHİM İÇİ ARAÇLAR

Doğum kontrol metodları arasında en yüksek etkili fakat buna karşılık en az yan etkili metod olması dolayısıyla rahim içi araç kullanılması gittikçe yaygınlaşmaktadır. Rahim içi araçların kullanılışı oldukça yenidir. 1960 yılından sonra kullanma sahasına girmiştir.

Rahim içi araçlar, genel olarak polietilenden yapılmış (S) harfi şeklinde olup, ucunda kısa bir ip bulunan maddedir. Bazılarının yapısında bakır bulunur. Rahim içi araçlar, âdet kanamasından hemen sonra takılırlar. Bazı yerlerde kürtaj, düşük ve doğumdan hemen sonra da takılmaktadır. Bu araçların gebeliği önleme etkisi, %99 dur. Etki mekanizması iki şekilde izah edilmektedir.

Rahim içi araçlar rahim içine yerleştirilince, vücut her yabancı cisme gösterdiği reaksiyonu gösterir. Rahim içinde lökosit dediğimiz akkan hücreleri hızla artar. Lökositlerin erkek sperm hücrelerini fagosite (yok etme) ederek döllenmeyi engelledikleri ileri sürülmektedir. İddia edilen diğer etki mekanizmasında ise, rahim içi araçlar takılınca lökosit dediğimiz akkan hücreleri hızla artar ve endometrium (rahim içi duvarı) akkan hücreleri oluşur ve endometrium yapısı bozulduğu için, fallop denilen yerde erkek spermi ile birleşen ovum, (kadın yumurtası) rahmin içerisinde yerleşmek üzere geldiğinde, rahim duvarına tutunamaz. Kadının âdet görmesi (regl) ile de dışarı atılırlar.

Rahim içi araçların gebeliği önleyici etkisinin % 99 olduğunu belirtmiştik. Şayet, zayıf ihtimalle de gebelik olursa, bu araçlar çıkartılmalıdır. Çıkartılmasa bile, bebeğe yapışma ihtimali yok denecek kadar azdır. Çünkü, (Fetüs) bebek içi su dolu bir kese (Amnios) içerisinde, araç ise bu kesenin dışında ve rahim boşluğu içerisinde.

Rahim içi araçlar takılmadan önce, kadının muhakak bir doktor tarafından kontrol edilmesi gerekir. Şayet kadında aşağıdaki hastalıklar tesbit edilirse, hekim bu araçları takmaz. Bu hastalıklar şunlardır: a) Rahim ağzı yaraları, b) Hazne, rahim ağzı, rahim, tüpler ve yumurtalık iltihapları, c) Rahim ağzı yırtıkları, d) Rahim içerisinde tümör, e) Yumurtalıkta kist veya tümör, f) Gebelik hali, g) Rahimde şekil bozuklukları, h) Kadında adet bozuklukları, i) Kan pıhtılaşması bozuklukları, j) Metal allerjisi.

Rahim içi araçlar steril bir şekilde uygulanırlar. Eğer buna dikkat edilmez ise, iltihapların kana karışmasına (Sepsis) bile sebep olunabilir. Ayrıca ehil bir kimse tarafından takılmaz ise, rahim delinmelerine bile sebep olunabilir.

Rahim içi araçlar yerleştirildikten sonra, bazı kadınlarda karın ağrıları olabilir. Bu ağrılar kısa bir müddet sonra geçer. Araçlar adet kanamalarını artırır. İlik 2-3 ay düzensiz kanamalar olabilir.

Rahim içi aracı takıldıktan sonra, eşler kesinlikle hissetmezler. Araç takıldıktan 8-10 ay sonra, hekim tarafından kontrolden geçirilirler. Normal bir araç 5 yıl, baktırılı araçlar ise 2,5 yıl rahim içinde kalabilir. Bu süre bitince araçlar çıkarılmalı ve rahim 3 ay dinlendirilmelidir. Ayrıca ara kontroller de yaptırılmalıdır.

Rahim içi araçlar, rahim ağzını tıkayan araç olmadıkları için dini yönden cünüplüğün çıkmasına da mâni bir halleri yoktur.

KONDOM (Kapat. Prezervatif)

Bu yöntem, çok eski bir doğum kontrol yöntemidir. Erkekler tarafından kullanılır. Etkili bir yöntemdir. Koruma oranı % 90-95'dir. Hiç bir yan etkisi yoktur. Ancak kullanılmadan önce mutlaka kontrolden geçirilmesi ve bir defadan fazla kullanılmamalıdır.

KÖPÜK TABLETLERİ VE HAZNE KREMLERİ

Kadının haznesine uygulanan yöntemlerdir. Erkek tohum hücrelerini öldürerek gebeliği önler. Kullanılması kolay, ancak koruması güvenli değildir (%40). Köpük tabletlerinin koruyucu etkisi bir saattir. Bu süre içerisinde kadının yatar durumda kalması ve 6 saat geçmeden yıkanmaması gereklidir. Bu tabletler TÜRK-İŞ'in aile planlaması kliniklerinde verilmemektedir.

Hazne kremleri gebeliği önleyen merhemlerdir. Özel yapılmış plastik araçlarla hazneye uygulanır. Cinsel ilişkiden sonra 8 saat yıkanmalıdır. Bu kremler de TÜRK-İŞ aile planlaması kliniklerinde verilmemektedir.

GERİ ÇEKME

Cinsel temas sırasında, erkeğin kendisini geri çekerek tohum hücrelerinin kadının haznesine geçmesini önlemesidir. Güvenilir bir yöntem değildir (%40). Bu yöntemin yan etkisi yoktur, ancak, sinirlilik yapar ve ilişkiye olumsuz etkisi vardır.

TAKVİM YÖNTEMİ

Kadının yumurtasının yumurtalıktan çıktığı günle yakın günlerde, ilişkiden kaçınma esasına dayanan bir yöntemdir.

Bu yöntemin iyi uygulanabilmesi için yumurtanın yumurtalıktan çıktığı günün bilinmesi gerekmektedir. Genellikle iki adet kanaması arasında 28 gün vardır. Yumurtlama 14 üncü günü olur. Bunun 3 gün öncesi ve 3 gün sonrası tehlikeli günlerdir. Bu günlerin hesabı âdeti çok düzenli olan kadınlar için kolaydır. Düzensiz âdetli kadınlar için zordur. Yanılma olabilir. Bu yöntemin uygulanabilmesi için, âdet günlerinin 8—10 ay süreyle izlenerek kaydedilmesi gereklidir. Bu yöntemde korunma oranı %65'dir.

HAZNE YIKAMA

Çok eski bir yöntemdir. Kadının ilişkiden hemen sonra hazneyi su ile yıkamasıdır. Güvenilir bir yöntem değildir.

ÇOCUK EMZİRME

Çocuk emzirmenin, kadını gebelikten koruduğu zannedilmektedir. Gerçekten de doğumdan hemen sonra yumurtlama başlayamaz. Ancak, yumurtlamanın hangi kadında ne zaman başlayacağı kesin değildir. Bu nedenle emzirme sırasında âdet görülmesi bile, güvenmek gerekir.

Sonuç olarak, çocuğunuza iyi bir hayat, eğitim ve gelecek düşünüyorsanız huzur içinde yaşamak, yarınınızı garantiye almak, yuvanızda eşinizle, yavrularınızla sağlıklı ve mutlu olmak istiyorsanız, uygun aralıklarla, sağlıklı ve refah içinde bakabileceğiniz çocuklara sahip olmak istiyorsanız, diğer kuruluşların mevcut hizmetlerine ilaveten TÜRK-İŞ'in yukarıda isimleri verilen SSK hastahanelerindeki ücretsiz hizmetlerinden istifade ediniz.

Amaç, bakılabilecek kadar çocuk yapmak ve doğanları yarına iyi yetiştirebilmektir.

YORUM

Nüfus Planlaması

Toplumumuzun örf ve gelenekleri, kişi ve kuruluşları bilimsel de olsa bazı konularda girişimlerden alıkoymuştur.

Aile planlaması da böylesine dokunulmaz bir tabu gibi görülmüş, öncelikle politikacılar bu konuda sessiz kalmayı çıkarları için uygun bulmuşlardır.

Bu ihmal ve çekingenliğin faturasını yine toplumu- muz ödemiştir.

Peşpeşe yapılan doğumlar sağlıksız, ve sakat çocukların dünyaya gelmesine sebep olurken, çocuk ve ana ölümleri de gelişmiş ülkelere oranla büyük rakamlara ulaşmış, diğer yandan çok nüfuslu aileler büyük geçim sıkıntısı ile karşı karşıya kalmışlardır.

Kontrol altına alınamayan nüfus artışı, eğitim, sağlık, beslenme, işsizlik, konut, köyden kente göç, milli gelirden düşük pay bölümümü, tüketim, ulaşım ve diğer sorunları da beraberinde getirmiştir.

Türk-İş, işçi sorunlarının yoğunluğuna rağmen, bu konunun büyük önemini gözönünde bulundurarak, Aile Planlaması konusunda ciddi bir çalışma yapmayı gerekli görmüştür.

Sağlıklı ve mutlu bir topluluk olmanın gereği olarak, tüm kişi ve kuruluşların da aynı hassasiyeti göstermesini diliyoruz.

SOSYAL GÜVENLİK

20 Mart 1986 günü TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu'nda görüşülen ve 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Ek Geçici Maddeler İlavesi Hakkında Kanun Tasarısı ile bu husustaki üç kanun teklifinin de dikkate alınarak kabul edilen tasarının önemli maddelerinden biri, 506 sayılı Kanuna göre yaşlılık aylığı alan (emekli olan)ların, isteği halinde yaşlılık aylıklarının kesilmeden sigortalı bir işte çalışmalarının sağlanmasıdır.

Tasarının bu hususta kabul edildiği şekli ile, yaşlılık aylığı alan kimse sigortalı bir işe girdiğinde talepte bulunduğu takdirde yaşlılık aylığı kesilmeden sigortalı işte çalışabilecek, ancak kendisinden ve işvereninden aldığı ücretin Sosyal Sigorta prim tavanını aşmayan kısmından "destek primi" kesilecektir. Kesilecek destek primi komisyonda kabul edilen miktara göre %24 olup, bunun 1/4'ünü işçi 3/4'ünü işveren ödeyecektir.

Talepte bulunmadığı takdirde, yine eskisi gibi, yaşlılık aylığı kesilecek ve çalıştığı sürece sigorta primi kesilmesine tabi olacak ve işten ayrılıp yeniden aylık bağlanması talebinde bulundu-

EMEKLİNİN ÇALIŞMASI VE DESTEK PRİMİ

ğunda bu çalışmalarını ve prime esas kazançları dikkate alınarak yeni bir yaşlılık aylığı hesaplanacak, bu aylık önceden bağlanan aylıktan çoksa hesaplanan yeni aylık üzerinden ödeme yapılacaktır.

Yaşlılık aylığı kesilmeden çalışmak isteyen kimsenin ve onun için işverenin ödemediği "destek primi"nin hiçbir karşılığı bulunmamaktadır; diğer bir deyimle bu prim haksız alınmaktadır.

Oysa ülkemizin de benimseyeceği ve 10.8.1971 tarih 13922 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 1451 Sayılı Kanunla kabul ettiği Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO)'nin "Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında 102 Sayılı Sözleşmesi'nin" ihtiyarlık Yardımları" bölümünde bulunan 25. madde nin 3 üncü fıkrası hükmü "primli sosyal güvenlik sistemlerinde, hak sahibinin kazancının mevzuatta tayin edilen bir haddi aşması halinde... yardım-

lardan indirim yapılır" hükmünü amirdir.

Bu hükme uyularak hak sahibinin kazancının mevzuatla tayin edilen bu haddi aşması halinde, yaşlılık aylığından indirim yapılması getirilmiş olsa idi, daha önce kabul edilen bir yasaya ve dolayısıyla Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın sözleşmesine de uyulmuş olurdu. Bu suretle neticede Sosyal Sigortalar Kurumu yine desteklenmiş olurdu; zira kabul edilen şekilde de sonuç aynı olmakta ödenen tam yaşlılık aylığına rağmen, emekli-sigortalının ücretinden bir miktar gitmektedir. İşveren vereceği ücreti, ödeyeceği destek primini dikkate alarak düzenleyecektir.

İşverenin işçi için ödemediği destek primi ise karşılıksız kalmaktadır. Bu destek priminin bir karşılığı olmalıdır; bu karşılık en azından emekli işçinin, yaşlılık aylığı alarak çalıştığı sürede destek primi ödenen gün sayılarının, bu işi bıraktığında ödenmekte olan aylık oranına etkili olmak; diğer bir deyimle her 240 günlük destek primi karşılığında eski aylık oranı %1 artırılmalıdır ve bu suretle de destek primi karşılıksız kalmamalıdır.

İŞÇİ ALACAKLARI ÖDENİYOR

• ŞEVKET YILMAZ, YOL-İŞ GENEL BAŞKANI BAYRAM MERAL VE GENEL SEKRETERİ BEHZAT AKDOĞAN İLE BİRLİKTE BAŞBAKAN YARDIMCISI KAYA ERDEM'LE GÖRÜŞTÜ. GÖRÜŞME SONUNDA, KÖY HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İŞÇİLERİNİN ALACAKLARININ 1 NİSAN VE 1 MAYIS AYLIK-LARIYLA ÖDENMESİ KARARLAŞTIRILDI.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, gazetecilerin soruları üzerine yaptığı açıklamada, Köy Hizmetlerinde çalışan işçilerin yaklaşık 14 aydan buyana toplu sözleşme farklarını alamadığını hatırlatarak, "Bu enflasyon karşısında reel ücrette günden güne gerileme olurken, işçi alacaklarının 14 ay gibi gecikme ile ödenmesini mazur görmek mümkün değildir" dedi.

Yılmaz, Devletin tek kuruluş alacağı olduğunda, ödenmemesi halinde faiz işlediğine de dikkati çekerek, "Vatandaşın Devletten alacağı sözkonusu olduğunda, faiz ödenmemektedir. Bu adaletsizliktir" dedi.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, beraberinde Yol-İş Genel Başkanı Bayram Meral ve Yol-İş Genel Sekreteri Behzat Akdoğan olduğu halde, Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem'i makamında ziyaret ederek işçi alacakları konusunu görüştü.

Yarım saat süren görüşme sonunda, başına açıklama yapan Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünde çalışan 60 bin işçinin 19 milyar liraya yaklaşan alacağına tasfiyesi için karar alındığını bildirerek, "Bu işçi arkadaşlarımıza 1 Nisan tarihinde verilecek aylıklarıyla birlikte alacaklarına mahsuben 150'şer bin lira ödenecek, alacaklarının geri kalanı da 1 Mayıs'ta ödenecektir" dedi.

TEK KİŞİLİK ORDU ECELE YENİLDİ Asutay Öldü

Burhanettin Asutay öldü...

İzmir'lilerin zaman zaman zaman yalınayak, zaman zaman elinde davulla, zaman zaman da bir çanla gördükleri, her işçi olayında konuşmalarıyla ve tek kişilik eylemleriyle tanıdıkları Burhanettin Asutay 10 Mart 1986 Pazartesi günü ecele yenildi.

İzmir esnafının öğlen paydosu yapmaması üzerine, çalışanların tatil haklarının tanınması için elinde çan'la İzmir sokaklarında yalınayak dolaşmış, büyük ilgi uyandıran bu hareketi, esnafın paydos yapmasını sağlamıştı.

İzmir'deki işyerlerinde en küçük bir uyuşmazlıkta, Burhanettin Asutay derhal işçileri toplar, onların morallerini güçlendirerek işverenle görüşür ve sorunu çözümlerdi.

Tek kişilik orduydum sanki.

Türk-İş'in bütün toplantılarında, konuşmalarıyla, esprileriyle tanınan Asutay, son yıllarda yakalandığı amansız hastalığı yenemedi.

Allah Rahmet eylesin.

**Burhanettin
Asutay'ın
Kaybı
Türk İşçi
Hareketinde
Üzüntü
Yarattı**

Kimliği

Burhanettin Asutay 1917 yılında İzmir'de dünyaya geldi.

1950'de bir nakliye şirketinde çalışırken sendikacılık hareketine ilgi duydu. Bir süre sonra Sürücüler Sendikası başkanlığına seçildi, 1961'de kısa bir süre

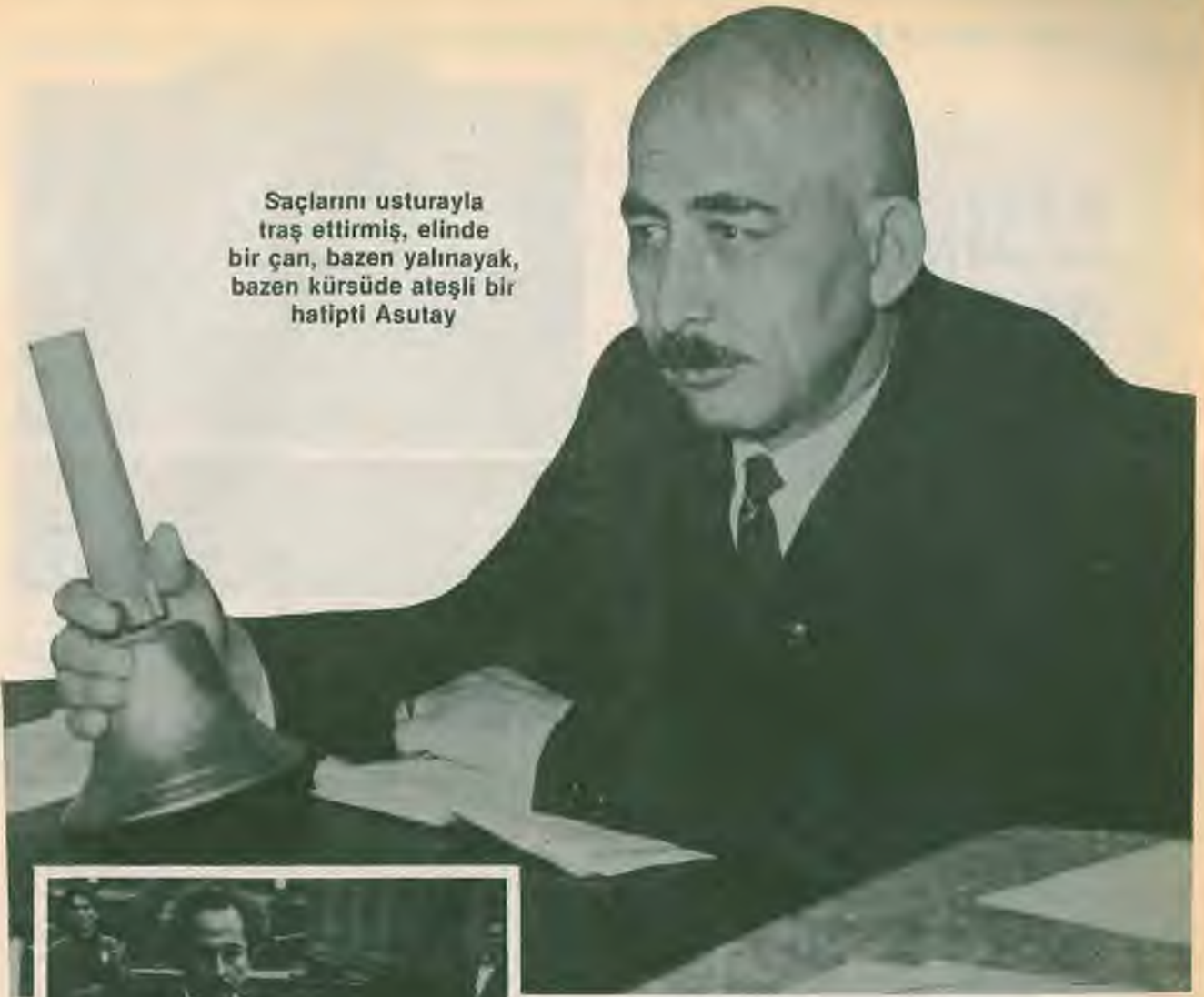
Türk-İş Başkan Vekilliği yaptı.

Daha sonra Türk-İş Üçüncü Bölge Temsilcisi olarak işçilerin hizmetinde çalışmalarını sürdüren Asutay 1969-1973 döneminde milletvekili seçildi.

TÜMTİS Sendikasında çalışmalarını sürdüren Asutay 5 çocuk babasıydı.

Saçlarını usturayla
traş ettirmiş, elinde
bir çan, bazen yalınayak,
bazen kürsüde ateşli bir
hâtipti Asutay

BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

BASINIMIZIN MESELELERİ

Nazlı İLİCAK

Türk-İş ile AAFLI tarafından İzmir'de düzenlenen Basın ve Halkla İlişkiler Sempozyumunda Tercüman Gazetesi yazarı Nazlı Ilıcak'ın sunduğu tebliği tam metin olarak okurlarımıza veriyoruz.

Türk basınının durumunu incelerken meseleye çok boyutlu bakmak gerekiyor.

1. Basın yeterince hür müdür? Neyi ne ölçüde yazabilmektedir?
2. Basının ekonomik durumu yıllar içinde iyiye mi kötüye mi gitmiştir.
3. Bir kaç yıldan beri basın camiasında yaşanan rekabetin gazeteler üzerinde ne gibi tesirleri olmuştur.
4. Basında patron ile çalışanlar arasındaki ilişkiler nasıl gelişmiştir? Basın dünyasına gelen yeni patronlar veyahut rekabetin yol açtığı gazeteci transferi meseleleri basının görevini inandırıcı bir biçimde yapmasını zorlaştırmış, kamuoyundaki müessirleyetini zaafa uğratmış mıdır?

Şimdi kısaca bu soruları cevaplandırmaya ve problemleri böylece ortaya koyarken, sizlerin çok buutlu olarak basın olayına bakabilmenizi sağlamağa çalışacağım.

BASIN HÜRRİYETİ

Türkiye'de basın hürriyeti, med-cezir gibidir. Tıpkı sendikal hürriyetler gibi, tıpkı siyasi hürriyetler gibi. Zaten politikacıyla, sendikacıyla basın mensubu müşterek bir kaderi paylaşır. Hepimiz demokrasinin unsurları olarak tabii müttefikleriz. Demokrasinin askıya alındığı dönemlerde, basın da, sendikalar da susturulmuştur. Nitekim 12 Eylül sonrasında, Parlamento feshedildi, toplu sözleşme düzeni ortadan kalktı ve basının ağızına kilit takıldı.

Kısaca 12 Eylül dönemindeki basının durumuna temas etmek isterim. Bunu yapmamın sebebi bir kan davası gütmek değildir. Sakın yanlış anlaşılmasın. Ama ancak yaşanan sıkıntılar hatırlandıkça bir demokratik birikimin oluşabileceğine inanıyorum.

Türk basını 12 Eylül sonrasında bir oto sansür dönemi yaşadı. Aslında oto sansür kelimesi ilk bakışta hiç te kötü bir şey değilmiş gibi geliyor. Çünkü sansür kararını, neyin yazılıp neyin yazılmayacağı kararını, gazete yönetimi veriyor gibi bir izlenim doğuyor.

Oto-sansürde gerçi kararı siz veriyorsunuz ama, tokmak başkasının elinde. Davulu biraz hızlı tıngırdattınız mı, tokmak başınıza iniyor. Tercüman gazetesi 12 Eylül döneminde tam üç kere kapatıldı. Bir çok yazarımız defalarca Sıkıyönetim mahkemelerinde hesap verdi, Tercüman'ın ilk defa kapatılmasının sebebi bizim siyasi partilerin feshini eleştiren bir yazımızdı.

12 Eylül hareketi gerçekleşir gerçekleşmez, en yetkili ağızlar, "Zamanı gelince yasak kalkacak, siyasi partilerin faaliyetleri yeniden başlayacak" demişlerdi. Sonra günün birinde hiç bir makul gerekçe göstermeden partilere kilit vurdular.

Yıllar yılı Anayasa'nın en önemli bir hükmü olarak öğrendiğimiz "siyasi partiler demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır" kaidesinin çiğnenmesine seyirci kalamazdık. Davulu biraz hızlı tıngırdattığımız olacağız ki, tokmak başımıza indi.

Tercüman gazetesi ikinci defa "Her gece iki gündüz arasında" adlı bir makalemiz yüzünden kapandı. Bu makalede, diktatörlüğü yerip, demokrasiyi övdükten sonra şu cümleyle sözlerimi bağlıyordum:

"Türkiye 100 senesini hürriyet mücadelesi içinde geçirmişti. Zaman zaman demokrasi güneşi batmış, sonra yeniden parlamıştır. Çünkü her gece iki gündüz arasındadır."

Oto-sansürde, herhalde biraz müsamahakar davranmış olacağız ki, ölçüyü kaçırmışız. "Her gece iki gündüz arasındadır" makalemiz hoşça gitmedi ve Tercüman gazetesi 3 hafta süreyle kapandı.

12 Eylül döneminde basın üç yönlü bir kısıtlamaya tabii oldu. Biri resmi bildirilerdi: "eskilerin övülmesi, yerilmesi, konsey üyelerinin ve Sıkıyönetim komutanlarının icraatının eleştirilmesi, Anayasaya hayır veya evet kampanyasının açılması" gibi resmen konulan yasaklar mevcuttu.

İkincisi, telefonla aldığımız bazı talimatları: "eski liderlerin mesela düşün ve cenazedeki resimleri dahi yayınlanmayacak", "kişilerin başına eski partili ünvanları konularak onlardan bahsedilmeyecek", "hangi parti seçimi kazanacak" diye anket yapılmayacak. "Falanca yazı serisi yarım kesilecek." vs...Bu yüzden, Celal Bayar'ın Kayseri hatıralarını yarıda kesmek, Süleyman Demirel'le yaptığımız Büyük Türkiye sevdası adlı bir mülakatı da hiç neşretmemek durumunda kaldık. Bayar'ın Kayseri hatıraları ancak 1985 yılında yayınlanabildi.

Üçüncü sınırlama oto-sansürdü. İlk iki maniyayı aşan bu defa da oto-sansüre takılıyordu. Oto-sansür yüzünden yayınlanamadığımız bir iki yazıdan örnek göstermek isterim.

Üniversite temsilcileri, Sayın Evren'e şükranlarının ifadesi olarak çüpe giydirmişlerdi. Biz de dalkavukluk yapan alim takımını Keçecizade İzzet Molla'nın şu satırlarıyla eleştirmiştik: "Meşhurdur fisk ile olmaz cihan harab. Eyler anı müdahanesi aliman harab." (Cihan hile ve desise ile harab olmaz, Onu, alimlerin riyakarlığı ve dalkavukluğu harab eder.)

Bu yazı oto-sansüre kurban gitti. Misalleri çoğaltarak vakitinizi fazla almak istemiyorum. Ama şu örneği vermeden geçemeyeceğim. 12 Eylül yönetiminin MDP'ye sahip çıktığı bir dönemde okuyuculardan biri gazetemize bir şiir gönderdi.

BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

Şiirde şöyle diyordu.

Rey benim namusum, emirle vermem
Partimizi görmezsem, seçime girmem.
Ölürüm, cephede emrinle senin,
Yalnız, son sözüm var, oy hakkı benim.

Tabii bu satırları da yayınlamak mümkün olmadı.

6 Kasım 1983 seçimlerini takiben tedricen basında bir ferahlama olmuştur. Ama esas rahatlık 1985 30 Ağustosundaki tayinlerden sonra meydana gelmiş, politikayla ordunun ilişkisi kesilmiştir.

Türk Silahlı Kuvvetleri, 12 Eylül yönetiminin demokrasiye devrettiği şahsiyetlerin arkasındaki desteğini çekmiş, onları Anayasa çerçevesindeki yetkileri ve sorumluluklarıyla başbaşa bırakmıştır. Bilahare İstanbul'da sıkıyönetimin kalkmasıyla siyasi açıdan tam bir ferahlık sağlanmıştır. Yalnız unutmamak gerekir ki, yayın organlarının hür ve müstakil olabilmesi bazı ekonomik faktörlere de bağlıdır.

BASININ EKONOMİK DURUMU

Bu yüzden basının ekonomik durumuna da temas etmek istiyorum. Gazeteler birer sanayi kuruluşudur. Fikirlerini serbestçe ifade edebilmek, hizmetlerini sürdürebilmek için kâr etmeleri, hiç değilse zarar etmemeleri gerekir. Yayın organları ekonomik sıkıntı içine girdikçe dışarıdan daha kolay etkilenebilir duruma düşerler.

Bir çok ülke basın kuruluşlarının dış ve iç tesirler karşısında bağımsızlıklarını koruyabilmeleri için, onlara sübvansiyon yapar, kolaylıklar sağlar. Türkiye'nin bugünkü ekonomik düzeninde ise, katı prensiplerle karşı karşıyayız. Sözde piyasa ekonomisi adını taşıyan mevcut düzende, basın kuruluşları SEKA'nın ürettiği kalitesiz kağıdı yüksek fiatla almak zorunda kalıyorlar. Hükümet ithal edin diyor ama, ithal kağıda konulan fon ve gümrük vergisiyle SEKA'nın monopolünü koruyor.

Gazetelerin en önemli ham maddesi olan kağıt fiatları akıllara durgunluk veren bir hızla tırmanıyor. Bu tırmanış 24 Ocak 1980'de alınan istikrar tedbirleriyle başladı. O tarihte gazete kağıdının tonu 13 bin liradan 40 bin liraya çıktı. 1980'de yapılan ikinci zam kağıdın tonunu 50 bin liraya yükseltti. 1981'de kağıt üç kere, 1982'de 2 kere, 1983'te bir kere zam gördü. 1984'te Ozal ekonomisi hükümran oldu. Ve iki yılda kağıt fiatları %145 artarak 119 bin liradan KDV dahil 292 bin liraya tırmandı.

Diğer sütunlardaki tablo 1958 den beri gazete bobinine gelen zamlar hakkında sizleri bilgi sahibi yapabilir.

Görüldüğü gibi, 1958'de bobin kağıdın tonu 890 lira, 1980'e kadar fiat tedricen artıyor. Bazen de fiatlarda düşmeler oluyor. 1890'dan sonra istikrar tedbirleri çerçevesinde basında, sıkıntılardan payına düşeni alıyor. Böylece, "sıkıntıda yoklukta eşitlik" prensibinin çarkları arasında, tıpkı işçiler gibi, tıpkı memurlar gibi, tıpkı orta direk gibi bizler de eziliyoruz.

Ekonomik olayın ikinci cephesi, maliyetin önemli bir bölümünün oluşturan kağıt fiyatlarının yanı sıra ilan gelirleridir.

BASINDAKİ İLANLAR

Basın için reklamlar hayat damarıdır.

Cari fiatlarla basının payına düşen reklam harcamaları 1981'de, 6 milyar 939 milyon lirayken, 1985'te 19 milyar 552 milyon liraya yükselmiştir. 1985'in 19 milyarının değeri (Toptan eşya fiatıyla deflate edilince) 5 milyar 634 milyon liraya eşittir. Yani % 18.8'lik bir azalma meydana gelmiştir.

Aslında olaya sütun santim açısından bakıldığında gerileme daha bariz bir şekilde ortaya çıkıyor. 1980'de basında 3 milyon sütun santim reklam yayınlanırken, 1985'te reklam hacmi 1 milyon 749 bine düşmüştür. 1980'den bu yana basında çıkan reklamlarda sütun santim açısından % 41.7 lik bir gerileme olmuştur.

1984 ve 1985 yılları reklam harcamalarında televizyon ve basının payı incelendiğinde basının aleyhindeki gelişme daha bariz bir şekilde göze çarpıyor. 1984'te basın, reklam har-

camalarından, %48,2 TV %39.90 pay alıyordu. 1985'te basının payı %37.4'e gerilerken, televizyonun payı %52.51'e yükselmiştir.

Reklam gelirleri gerilerken, yeni yayın organları piyasaya çıkmış, onlar da küçülen pastadan birer dilim almağa talip olmuşlardır. Sadece gazete değil, yepyeni dergiler de yayın hayatına başlamıştır. Basındaki reklam harcamalarının içine dergilerde çıkanlar da dahildir. Böylece ilan rekabeti iyiden iyiye kızışmıştır.

REKABET

Şimdi konuşmanın başında belirttiğim üçüncü hususa, rekabet konusuna gelmek istiyorum. Bu rekabet acaba basın dünyasına nasıl tesir etti?

Maddi olarak rekabet basını çok sarstı. Demin belirttiğim gibi, reklam potansiyeli küçülmesine rağmen talipleri çoğaldı, dolayısıyla gelirler geriledi. İkincisi, tiraj kavgası büyüdü.

Gazetenin satışını sağlayabilmek için masraflı promosyonlara başvuruldu. Bugün artık gazetelere ek olarak günlük ilaveler veriliyor. O da yetmiyor. 1 gazete, 1 ilave, 1 dergi ile satış yapma çareleri aranıyor. Ayrıca gazeteler kitap ve ansiklopediler dağıtıyor. Kazı kazan ikramiye kartlarıyla okuyucunun ilgisini çekmeğe çalışıyor. Tanıtım için yapılan TV reklamları da hesaba katılınca, bütün bu gayretler basının üzerinde önemli bir yük oluşturuyor.

Bugün herkesin şikayet ettiği sansasyonel habercilik ve müstehcen yayının sebebini de kısmen rekabette aramalıyız. Açık saçık fotoğrafları, düzmece haberleri yayınlayan gazetelere ilgiyle takip ediliyor. Rekabet ortamı içinde kendisine müşteri bulmağa çalışan bazı yayın organları, bu yolu deniyorlar ve satış açısından başarılı da oluyorlar.

Rekabetin bir ölümsüz sonucu da gazeteci transferleri olmuştur. Bu transfer olayını biraz açmak istiyorum. Profesyonel kişilerin gazete değiştirmesinde kınanacak bir durum elbette yok. Ama bu gazete değiştirme, futbolcular gibi "transfer ücreti" ödenerek yapılıyor, normalin 2-3 misli maaşa tav olan insanlar, kendilerini yetiştiren kendilerine emek veren, ocaklarından ve fikir yuvalarından bir günde kopabiliyorlarsa, bu gibi davranışları haklı görmek mümkün değildir. Ben ve benim düşüncemde olanlar, "bir acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır" geleneğini içlerine sindirmişlerdir. Vefanın önemini idrak edenler için, vefasızlık katlanılması güç bir acı oluyor.

Transfer olayına, sadece hissi açıdan yaklaşmak istemiyorum. Ahlaki açıdan da, gazetelerin inandırıcılığı açısından da mesleğimiz yara almıştır. Tıpkı parlamentodaki milletvekillerinin transferi gibi aynı çirkinliği 1980 sonrası basın da yaşamıştır. Bu arada "Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olanlar", gazetelerin kapanmasıyla işsiz kalanlar da olmuştur. Bazı arkadaşlarımız da en sonunda "her taş yerinde ağırdır" cümlesini kavramış ve yuvalarına dönmüşlerdir.

Basında yaşanan rekabet olumlu sonuçlar da yaratmıştır. Emek geliri artmış, basın camiası sürekli yenilik yapma ve çekiçi olma çabasına girmiştir. Patronlar, iyi elemanlarını rakiplerine kaptırmamak için, onlara daha fazla sahip çıkmıştır. Bu arada Babilali'ye, meslek dışından yeni patronlar gelmiştir. Mürekkep yalamamış, gazeteciliğin heyecanını yaşamamış kişiler aramıza katılmışlardır.

Bunlardan birinin "gazeteyi neden satın aldınız" sorusuna verdiği cevabı çok iyi hatırlıyorum; "Buzdolabı fabrikası da alabilirdim, kârlı bir iş gibi gördüğüm için gazete satın aldım."

Gazeteyi, bir buzdolabının soğukluğu ve donukluğu içinde görmek mümkün mü? Ama olaya sadece ticari açıdan bakınlar da maalesef aramıza katılmışlardır. Gazete onlar için bir silahtır, cemiyet içinde yer almalarına fırsat verecek bir vesiledir, bir itibar aracıdır.

İşte tehlike bu noktada daha da artıyor. Ekonomik sıkıntı basının boğazını sıkıyor. Bir yandan maliyetler yükseliyor, bir yandan ilanlar azalıyor. Bir yandan da sıkı rekabet şartları gazeteleri ağır masraflı kampanyalara yöneltiyor. Ekonomik sı-

BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

kıntı basın için ve dış mihraklar tarafından daha kolay etkilenmesine yol açar. Bir de geleneği olmayan, köksüz ve ticari zihniyetin hakim olduğu patronlar düşününüz. Bu kişiler tıpkı bir buzdolabı gibi fikirlerini ve inançlarını çok daha kolay satmazlar mı?

Burada sizlerle, sansürsüz, açık ve rahat konuştum. Basının problemleri hakkında izahat verirken, önümüzdeki meseleleri, ve mesleğimize gölge düşüren veyahut düşürebilecek olayları sergilemeye çalıştım. Bu fırsatı bana verdiklerinden dolayı Türk-İş'in değerli yöneticilerine teşekkür ediyorum.

SEKA

Bobin Gazete Kağıdı Fabrika Teslimi Satış Fiyatları

1958'de	890. Ton/TL.	
6.1958'de	1.000.00 Ton/TL.	
12.8.1.1959'de	2.150.00 Ton/TL.	(Devalüsyon)
4.7.1959'da	2.050.00 Ton/TL.	
12.8.1959'da	2.500.00 Ton/TL.	
22.10.1960'da	2.000.00 Ton/TL.	
7.6.1961'de	1.800.00 Ton/TL.	
23.5.1969'da	2.250.00 Ton/TL.	
1.6.1970'de	2.800.00 Ton/TL.	
1971'de	4.100.00	Ton/TL.
7.3.1972'de	3.600.00 Ton/TL.	
12.7.1973'de	3.300.00 Ton/TL.	
25.2.1974'de	4.100.00 Ton/TL.	
4.5.1974'de	4.500.00 Ton/TL.	
9.1977'de	6.500.00 Ton/TL.	
(8 sayfaya kadar)	10.000.00	Ton/TL.
(fazla sayfa)		
(ithal)	13.000.00 Ton/TL.	
5.1978'de	6.500.00 Ton/TL.	
(12 sayfaya kadar)	13.000.00 Ton/TL.	
(fazla sayfa ve ithal)	40.000.00 Ton/TL.	(24 Ocak kararları ile)
25.1.1980'de	50.000.00 Ton/TL.	
16.10.1980'de	60.000.00 Ton/TL.	
10.7.1981'de	68.000.00 Ton/TL.	
7.8.1981'de	75.000.00 Ton/TL.	
1.11.1981'de	88.000.00 Ton/TL.	
8.3.1982'de	104.700.00 Ton/TL.	
7.7.1982'de	119.400.00 Ton/TL.	
24.1.1983'de	131.300.00 Ton/TL.	
16.1.1984'de	167.500.00 Ton/TL.	
11.4.1984'de	175.500.00 Ton/TL.	(KDV dahil) 159.545-15.955
4.6.1984'de	261.800.00 Ton/TL.	(KDV dahil) 238.00-23.800
19.6.1985'de	271.700.00 Ton/TL.	(KDV dahil) 247.000-24.700
19.6.1985'de	292.600.00 Ton/TL.	(KDV dahil) 266.00-26.600
5.12.1985'de	281.600.00 Ton/TL.	(KDV dahil) 256.000-25.600
(Balıkesir)		
(Aksu)		

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

Aylık Eğitim ve Meslek Dergisi

TÜRKİYE İŞÇİ
SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
ADINA SAHİBİ :
ŞEVKET YILMAZ

Yazışları Müdürü
EKMEKÇİOĞLU
HÜSEYİN

ABONE : Yurtiçi (6 aylık 900 TL — Yıllık 1800.— TL) Yurtdışı (6 aylık 2000.— TL. Yıllık 4000 TL.) ★ Dizgi Baskı : Demircioğlu Matbaacılık, Telefon : 34 14 71 Türk-İş Pasajı Basın ve Halkla İlişkiler Bürosu ★ TÜRK-İŞ GENEL MERKEZİ ★ Basın Danışmanları : Burhan DODANLI - Erkin OKAY ★

15 NİSAN 1986 — SAYI : 188

Müessese Müdürü :
Genel Teşkilatlandırma
Sekreteri
Orhan BALABAN

Yazışma Adresi :
Türk-İş — Ankara
Telefon : 33 38 24

Belirli bir görev bölgesi içinde geçici görev yapanlara, yalnızca "Seyyar Görev Ödencesi" verilir.

YARGITAY
9.HUKUK DAİRESİ

E. 1985/4949
K. 1985/4695
T. 2.5.1985

ÖZET : 2545 SAYILI YASA HÜKÜMLERİNE GÖRE, "SEYYAR GÖREV TAZMİNATI" ÖDENEN İŞÇİYE AYRICA "GEÇİCİ GÖREV YOLLUĞU" ÖDENMEZ. BELİRLİ BİR GÖREV BÖLGESİ İÇİNDE GEÇİCİ OLARAK GÖREV YAPAN MEMUR VE HİZMETLİLERE "GEÇİCİ GÖREV YOLLUĞU" ÖDENMEYECEĞİ, YASA'DA AÇIKÇA BELİRTİLMİŞTİR.

DAVA : Davacı, geçici görev yolluğu farkının ödetilmesine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkeme, isteği hüküm altına almıştır.

Hüküm, süresi içinde duruşmalı olarak davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş ise de; HUMK'in 438'inci maddesi uyarınca, duruşma isteğinin miktardan reddine ve incelemenin evrak üzerinde yapılmasına karar verildikten sonra dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

KARAR : Davacı, davalı kurumun Ankara ili 8.Grup Bölge Müdürlüğü'nde işçi olarak çalışmaktadır ve Harcırah Kanununun 2562 sayılı Kanun'la değişik 49.maddesi uyarınca Maliye Bakanlığı'nca vize edilen cetvellere göre seyyar görev tazminatı aldığı uyuşmazlık dışıdır.

Yine davacının bölge veya il sınırı dışına çıktığı hallerde, o günler için geçici görev yolluğu aldığı da ihtilafsızdır.

Davacı, bölge birimine bağlı bir kuruluş

ta çalıştığı ve yukarıda belirtildiği gibi, bölge dahilindeki çalışmaları için seyyar görev tazminatı aldığı halde, aynı bölge çalışması için "seyyar görev tazminatı" yerine "geçici görev tazminatı" ödenmesi iddiasıyla fark ödemedede bulunulmasını istemiştir. Davacıya 2545 sayılı kanun'un değişik 49. maddesi uyarınca, arzu edilen cetvellere göre "seyyar görev tazminatı" ödendiğine göre, ayrıca "geçici görev yolluğu" isteyemez. Uyuşmazlıkla sözü edilen yasa hükümlerinde aynen, "belirli bir görev bölgesi içinde fiilen geçici olarak görev yapan memur ve hizmetlilere ancak seyyar görev tazminatı verileceği, "geçici görev yolluğu" ödenmeyeceği açıkça belirtilmiştir.

Mahkemenin, değişik düşünce ile tazminata hükmetmesi, yukarıda açıklanan Yasa kuralına aykırıdır.

SONUÇ : Temyiz olunan kararın, yukarıda gösterilen sebeple davalı yararına BOZULMASINA (...) 2.5.1985 gününde oybirliğiyle karar verildi.

TÜRK-İŞ VE BAĞLI SENDİKALAR

	<p>TÜRK-İŞ Gen. Bşk. : SEVKET YILMAZ Bayındır Sok. No: 10 Telf. : 33 31 25 - 26 27 28/29 ANKARA</p>	14	<p>DOK GEMİ-İŞ Gen Bşk. : NAZİM TUR Büyük Langa Fabrika Sok. No. 13 Telf. : 526 88 96 - 527 86 92 Yenikapı/İSTANBUL</p>
01	<p>TARIM-İŞ Gen. Bşk. : ZEYNEL IRMAK Necatibey Cad. 22 Telf. : 29 56 86 - 87 Sıhhiye/ANKARA</p>	15	<p>YOL-İŞ Gen. Bşk. : BAYRAM MERAL İzmir Cad. 22/25 Telf. : 18 05 95 - 25 78 64 - 25 38 07 ANKARA</p>
02	<p>TÜRKİYE MADEN-İŞ Gn. Bşk. : MUSTAFA ORHAN Strasbourg Cad. 7/3-4-5 Sıhhiye/ANKARA Telf. : 29 75 22 - 29 17 32 - 30 22 15 - 30 22 16</p>	16	<p>TES-İŞ Gen. Bşk. : ORHAN ERÇELİK Meşrutiyet Cad. Karanfil Sok. 34 Telf. : 34 49 87 - 88 - 89 / 18 58 89 Bakanlıklar/ANKARA</p>
02	<p>GENEL MADEN-İŞ Gn. Bşk. : MEHMET TEZER Mithatpaşa Cad. Okul Sok. Telf. : 2002 ZONGULDAK</p>	17	<p>TEZKOOP-İŞ Gen Bşk. : KENAN GÜRBÜZ Necatı Bey Cad. Sezenler Sok. 2/16 Telf. : 29 67 97 - 29 47 99 Sıhhiye/ANKARA</p>
03	<p>PETROL-İŞ Gn. Bşk. : CEVDET SELVİ Yıldız Posta Cad. Evren Sitesi D Blok Telf. : 167 46 86 Gayrettepe/İSTANBUL</p>	17	<p>KOOP-İŞ Gen. Bşk. : AHMET BALAMAN İzmir Cad. Fevzi Çakmak Sok. 15/11 Telf. : 30 08 55 - 29 44 80 Yenışehir/ANKARA</p>
04	<p>TEKGIDA-İŞ Gen. Bşk. : ZEKI GEDİK 4. Levent Konaklar Sok. Telf. : 164 49 96 - 97 - 98 Levent/İSTANBUL</p>	18	<p>TÜMTİS Gen. Bşk. : İbrahim Uzun Selim Paşa Sok. Tümtis Sarayı No. 82 Telf. : 526 72 32 - 33 Aksaray/İSTANBUL</p>
05	<p>ŞEKER-İŞ Gen. Bşk. : YAŞAR DOĞUALP Karanfil Sokak 59 Telf. : 18 42 73 - 74 - 75 Bakanlıklar/ANKARA</p>	19	<p>DEMİRYOL-İŞ Gen. Bşk. : MEHMET ACİDERELİ Necatibey Cad. Sezenler Sok. 5/4 Telf. : 29 56 70 - 71 Sıhhiye/ANKARA</p>
06	<p>TEKSİF Gn. Bşk. : SEVKET YILMAZ Ziya Gökalp Cad. Aydoğmuş Sok. No. 1 Kat: 5 - 6 Telf. : 31 21 70 - 71 - 72 - 73 - 74 ANKARA</p>	20	<p>TÜRKİYE DENİZCİLER Gen. Bşk. : EMİN KUL Rıhtım Cad. Cıracı Sok. No. 7 Telf. : 144 48 38 - 149 56 29 Tophane/İSTANBUL</p>
07	<p>DERİ-İŞ Gn. Bşk. : YENER KAYA Gençtürk Cad. 17/3 Birlik İşhanı Telf. : 522 19 89 - 526 28 65 Aksaray /İSTANBUL</p>	21	<p>HAVA-İŞ Gen. Bşk. : İBRAHİM ÖZTÜRK İncirli Cad. Volkan Apt. 66/1 Telf. : 572 25 98 - 572 35 27 Bakırköy/İSTANBUL</p>
08	<p>AĞAÇ-İŞ Gen. Bşk. : GÜRAL ERÇAKIR Necatibey Cad. No. 20 Telf. : 29 53 95 - 29 06 27 Sıhhiye/ANKARA</p>	22	<p>LİKAT-İŞ Gen Bşk. : AHMET KURT Necatibey Cad. Sezenler Sok. 4/5 Telf. : 30 21 82 - 83 Sıhhiye/ANKARA</p>
09	<p>SELÜLOZ-İŞ Gen. Bşk. : İSMAIL ÖNEY Ömer Ağa Mah. Hürriyet Cad. İşilay Apt. Kat: 1 Telf. : 11889 - 11806 - 11726 İZMİT</p>	23	<p>HABER-İŞ Gen. Bşk. : TURAN ÇAĞLAR Necatibey Cad. Sezenler Sok. 1/14 Telf. : 30 22 60 - 29 36 12 Sıhhiye/ANKARA</p>
10	<p>BASIN-İŞ Gen. Bşk. : ALI EKBER GÜVENC Necatibey Cad. 20/7 Telf. : 30 29 08 Sıhhiye/ANKARA</p>	24	<p>SAĞLIK-İŞ Gen. Bşk. : MUSTAFA BAŞOĞLU Necatibey Cad. 23/9-10 Telf. : 30 25 41 - 42 - 44 Sıhhiye/ANKARA</p>
11	<p>BASİSEN Gen. Bşk. : METİN TIRYAKIOĞLU İstiklâl Cad. 311 - Misir Han Kat: 4 Oda: 15 Telf. : 149 56 83 - 149 32 64 Galatasaray/İSTANBUL</p>	25	<p>TOLEYİS Gen. Bşk. : SERVET SOFUOĞLU Meşrutiyet Cad. 182/3 Telf. : 149 41 383 Şişhane/İSTANBUL</p>
11	<p>BASS Gen. Bşk. : SERVET KAHYAOĞLU Sümer Sok. 29 Telf. : 30 13 71 - 30 20 28 Demirtepe/ANKARA</p>	26	<p>TÜRK HARB-İŞ Gen. Bşk. : KENAN DURUKAN İnkilap Sokak 20 Telf. : 34 20 00 Kızılay/ANKARA</p>
12	<p>TÜRKİYE ÇİMSE-İŞ Gen. Bşk. : TAMER ERALAN Necatibey Cad. 20 Kat: 4 Telf. : 29 53 91 - 29 53 96 Sıhhiye/ANKARA</p>	27	<p>TGS Gen. Bşk. : OKTAY KURTBÖKE Basın Sarayı Kat: 2 Telf. : 527 85 34 Çağaloğlu/İSTANBUL</p>
12	<p>KRİSTAL ÇİTSE-İŞ Gen. Bşk. : HASAN BASRI BABALI Sahip Molla Cad. 24 Telf. : 331 00 77 - 331 06 88 Paşabahçe/İSTANBUL</p>	28	<p>TÜRKİYE BELEDİYE-İŞ Gen. Bşk. : HÜSEYİN PALA Yeni Selim Paşa Sok. 62 Telf. : 526 72 32 - 33 Aksaray/İSTANBUL</p>
13	<p>TÜRK-METAL Gen. Bşk. : MUSTAFA ÖZBEK Gazi M. Kemal Bulvarı 40/1 Telf. : 29 17 53 - 54 Maltepe/ANKARA</p>		<p>TÜRK-SEN Gen. Bşk. : HÜSEYİN CURCIOĞLU 7 A Şehit Mehmet R. Hüseyin Sok. Telf. : 72 444 Lefkoşe/KIBRIS</p>